

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRÜT 18.
TELEFON: 1-363-61.

SZERKESZTETTE 1933—1937.

KECSKEMÉTI VILMOS

ELŐFIZETÉSI ÁR:
FELEVRE 10 PENGÓ
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGÓ

Hajnalvárás

Irta: Dr. KISS ARNOLD
budai vezető-író

Amikor régi perzsa időkben a zsidóság ellen nagy földi hatalmak keltek támadásra, s a zsidók elleni vádak úgy burjánzottak föl a sötétségben, mint a dudva a pince-odukban s a szorongatott nép riadtan látta a feje fölébe tornyosuló viharfellegetek, Mordecháj: népének bátorítója és önértének ébresztője — a legenda szerint — egy különös álmát mondta el csüggedésre hajló kortársainak.

— Azt regélte vizionárius szavakkal, hogy álmában két tengeri szörnyet látott, amelyek egymás ellen háborút viseltek. Egy kicsiny nép állott közöttük és a földkerekség majdnem minden népe fölemelkedett e nép ellen, hogy kiirtsák; sötétség borult a földre és a kicsiny nép elveszettnek látszott. Belsőleges imával fordult a nép Istenéhez. A könnyei peregtek.

Ekkor azt látta Mordecháj: egy kicsiny forrás állott a két szörny közé és a forrás egyre nagyobbá növekedett, amíglen hatalmas folyammá, tengerré dagadt.

A nap is felkelt ekkor és besugarazta a világot. Az alacsonyak fölemeltettek, az indulatos hatalmasok lealacsonyítottak, béke lett a földön.

Perzsiában egykoron a zsidóság hosszú időn át átengedte magát annak a hitnek, hogy embert az ő emberségében soha többé gúnosz indulat, félreértés, rágalom meg nem fog bántani. Hogy az ő egyenlő jogok örök időkre törvénybe lett iktatva. Akkoron lassan-lassan megváltozott a zsidók sorsa. Két fenyegető rém támadt ellenük. Az egyik engedékenységgel akarta megnyerni, előnyök íttatásával, kitüntetésekkel, hogy

hitükben megingassa őket. De a másik szörnyűség: Hámán nem volt a hosszadalmas procedurák barátja, a fejlődés számára nagyon is lassú volt s erőszakos esz-közökhöz nyult. Nem engedékenységgel kell a zsidókat hitükben megtántorítani, hanem szigorúsággal kell a zsidó kérdést megoldani.

E két szörny között ott állott hát a nép tanácstalanul és kétségbeesetten. Mindketten, a király is, Hámán is, már elérték valamit, sötétség borította a földet. De a zsidó nép hova-tovább megismerte, hogy életéről volt szó, hogy *elenségei nem elégszenek meg engedményekkel s ez a megismerés akkoron visszavezette őket az ő törvényeikhez, a forráshoz, amely a tévelygések korában olyan jelentéktelenné és kicsinné vált, hogy teljes elapadásától lehetett tartani.* De amikor Izrael visszatér az ő életforrásához, akkor ez a forrás egyre hatalmasabbá válik, folyammá és tengerré dagad és az ellene kovácsolt vádakát elsöpri. A nap számára fölsugárzik újra.

Ma is két hatalmas világáram-

lat, népek és nemzetek állnak vérzivataros háborúban egymással szemben. Jobbnak nevezett és balnak nevezett szélsőségek. Az a kicsiny csoport, amely a világnézetek harcában szorongva áll közöttük, érzi, tudja, hogy ő legszen-tebb kötelességének a maga összeségében mindig őszinte szívvel tett leletet.

Mégis neki kell a leginkább megéreznie, hogy minden gyűlöletnek, minden romlásnak ő a bűnbakja.

Dübörög a föld, reszket a világ a két szörny viaskodásában. Sötétség a világon. A napcsillagzat elborult.

És mi mégis hiszünk benne: egy kicsiny forrás szökken föl, egyre nagyobbá, hatalmasabbá fog válni, el fogja választani egymástól a viaskodó szörnyeket, a túlzottságokat. Föl fog hasadni a világosság napja az égen és sugáradatja el fogja úzni a homályt.

Újra emberek leszünk, újra magyarok leszünk, amint mindig is azok voltunk — nem lehet örök sötétség e földön.

GRIEGER MIKLÓS

Irta: Dr. VÁZSONYI JÁNOS országgyűlési képviselő

A gyász első napjai már elmúltak, a lovasberényi kerületben már új országgyűlési képviselő-választásra készülődnek, új nevek kerülnek a házfalakra, kerítésekre és plakátokra, de úgy e kerületben, mint az egész országban, még mélységesen él a fájdalom, mely Grieger Miklóst siratja, akinek emlékezete pártállásra, foglalkozási és felekezeti különbségekre való tekintet nélkül, igen sok magyarban sokáig élni fog.

Nekem Grieger Miklós atyai jóbarátom volt. Összefűzött benáunkot a népjogok iránti ragasz-

kodás, a jogegyenlőségbe vetett hit és ami élete utolsó évtizedének legfőbb ideálja volt, a jogfolytonosság eszményének szolgálata. Az apát úr *nem az én vallásom papja volt, de papom volt nekem is, mert igazi szolgája volt a mindannyiunk felett egyformán uralkodó egy igaz Istennek és becsületes hirdetője az őszinte és maradtéktalan emberszeretnek.* Ember volt, akinek érző szíve felháborodott az igazságtalanságon, összeszorult a nyomorúság láttára és örökké lelkesedett minden szép iránt. Testvér volt, aki a felebaráti

szeretetet a biblia szószentri tanítása szerint értelmezte. Ugyanakkor meggyőződéses harcoss is volt, aki soha meg nem hátrált és elveiért önmagára való minden tekintet nélkül, betegségét is legyőzve és feledve, szállott sikra minden alkalommal.

Ezek a jellemvonások magyarrázzák szívének élete virágjában való kihülését. Aki érzéssel érez, aki a közéletet nem sportnak, nem üzletnek, nem beesvágai érvényesülési területének, hanem az általa képviselt elvi meggyőződés küzdőterének és az általa képviselt tömegek javára való működés helyének tekinti, az a XX. században, legelső sorban Középeurópában, idő előtt kell, hogy kidölgjön a sorból, mert az emberfeletti fáradozást és harcot gyarló szervezete nem bírhatja.

Soha nem volt annyira igaz, mint ma *Ady* Endrének híres költeménye: „*Ki magyar földön nagy sorra vágyik, rokkanna ér el az éjszakáig.*”

A hatvanon innen rokkanna ért el az örök éjszakáig Grieger Miklós, de sok évtized múltán is déleleg egyenességgel fog világítani a sors sötétjében az ő tiszta, puritán, minden ízében magyar és minden gondolatában keresztény lelkülete és egyénisége.

Grieger Miklóst, a katolikus papot, sokan siratják olyanok, kik más egyház templomaiban imádják az Istent. *Grieger* Miklós, a politikus után sokan ejtenek könnyet olyanok is, akik vele soha egy pártálláson nem voltak. Engem sem fűzött soha ugyanaz a pártkötelék össze vele, amelyet ő követett. Mégsem állottunk soha szemben egymással. S én is azok közé tartozom, akik más vallás követői, mint amely vallásnak papja volt *Grieger* Miklós és mégis szintén, igaz szívből siratom távoztát és kegyelettel őrzöm emlékezetét.

Amikor a *Zsidó Élet* arra kért, hogy hasábjain — melyeken a hitfelekezeti élet ügyeiben nem szoktam véleményt nyilvánítani — *Grieger* Miklósról emlékezzem meg, ennek fájdalommal, de egyben örömmel is tettem ezúton eleget. Fájdalommal, mert *Grieger*

Miklós nincs többé és csak utolsó istenhozzádot mondhattam neki. Örömmel, hogy *járt itt közöttünk valaki, akinek életében épp úgy, mint emlékezetében az igazi egység inkarnálódott, akit katolikus, protestáns és zsidó, gazdag és szegény, falusi, vagy városi egy-*

aránt tisztelt és becsült életében és aki után mindannyian könnyet ejtünk és imádkozunk.

Grieger Miklós a kereszténység papja és nemes alakja emlékezete a zsidó vallású magyarok széles rétegében is örökké kegyelettel megőrzött és szent marad.

A mult érdekességeiből

Rovatvezető: GÁLOSI SOMA

Száz éves szomorú évfordulója van ebben a hónapban annak a rémes katasztrófának, mely Pest, Buda és Óbuda városaiban és a környező dunamenti községekben pusztított.

A visszaemlékezések és leírások hosszú sora jelent meg eddig is és fog még e napokban megemlékezni erről az eseményről, mely annyi kárt okozott, de egyben az újraképzés és városfejlődés útját is egyengette. Nem akarván más oldalról is megírt dolgok ismétlésébe bocsátkozni, csakis azon különleges, érdekes írásokat és aktákat ismertetem, melyek Óbuda szempontjából ezen újkori vízőnyre vonatkoznak.

A baj elmúltával az óbudai zsidó község előjárósága azon határozatot hozta, hogy ezen események emlékének megőrkítésével Braun Lipót és Kohn I. H. tanítók jeles írótehetségét bizza meg. A munkát azután nyomtatásban kiadták. Csak a Magyar Nemzeti Múzeumban őrzött példányból ismerhetjük meg az árvíz leírását. A két ívnyi terjedelmű füzetet azonban ügylátszik Kohn I. H. írta egyedül, legalább is ő szerepel, mint szerzője. Címlapja a következő:

Schilderung

der Schreckenstage zu Altofen durch die verheerende Uberschwemmung am 13. 14 und 15 März 1838.

Aus dem Hebräischen frei übersetzt von
I. H. Kohn

Öffentlicher Lehrer der hebräischen

Sprache an der isr. deutschen Schule dieses Ortes.

Ofen

Gedruckt in der Königl. Universitäts

Buchdruckerei 1838.

Héber és német részből áll a füzet. A héber címlap szövege egyértelmű a némettel. Címe:

Jeméj czoro umhumo méhasétef hanauro véhecozum böir Ajven Joson.

A héber részt egy *verses elégia*, mely költői nyelven írja le az árvíz rombolásait, a végén emelkedett hangú ima a hatalmas és félelmetes Istenhez könyörög áldást a fenséges nádor családra és a többi segítőre.

A német rész ennek az elégia-nak szabad fordítása.

„Sanftfliessende Beredsamkeit, gib mir Worte, der Nachwelt die traurige Kunde mit zu theilen...”

Invocatioval kér segítséget, hogy az utókorral közölje, milyen rettenetesnek mutatkozott a Mindenható ezekben a napokban... Emelkedj szellemem és röptődben hirdesd nyomorunkat a föld minden lakójának, hogy a legtávolabbi vidékeken testvéreink körében elterjedjen a szívtépő hír és a pusztító szerencsétlenség az idők növevsejével vésődjön be lelkükbe...

Azután közli a történeteket. 1838 márc. 13-án Óbuda lakossága körében a Duna áradása folytán támadt az árvíz. Percek alatt változtak az uccák vad folyamokká, hullámok törtek be a házakba és mint a vihar szárnyán hatoltak a szobákba. Pillanatonként nőtt a veszély. Anyák csecsemőikkel keb-

A Budapesti Aut. Ortó Izr. Hitközség felügyelete alatt termelt

kaphatók és megrendelhetők összes fiókjainál és az orthodox izraelita fűszerkereskedőknél

husvétii orthodox kóser palacktej és tejtermékek

Budapesti Központi Általános Tejcsernok R.-T. VII.. Rottenbiller-utca 31. szám.

lükön, öregek, betegek, gyermekek rohantak ki a házakból segítségért.

Már százak gázoltak a hullásokban, emberek jajveszékelése, állatok bögése mindenfelől. A házak falai roskadoztak a hullások csapásai alatt, — de már jött az emberszeretet csónakokon és mentette felebarátait a romok közül.

Ejfélkor a zsidó kórházba hozták be, honnan már a betegeket kiköltöztették az iskolába. A zsidó templom hatalmas csarnokát, karzatjait nyitva hagyták mindenki számára és annak erős falai meledéket nyújtottak valláskülönbőség nélkül minden rászorultnak. Március 15-én azonban a templomba is behatolt a víz és rettenetes pánik támadt. (A vizmagaság a frigszekerény lépcsőzetén meg van örökítve emléktáblával.) A női karzaton egy nő ijedtében meghalt, egy másik (Weisz S. L. né) megszülte gyermekét.

A házak összeomlása folyton tartott, a temetőben kimosta a halottakat az ár. Aki tudott, a hegyvidékre és a közeli falvakba menekült. Halálos esend uralkodott az elpusztult utcák között, hol 16-án kezdett apadni és a következő két napon lefolyt a víz. Medveseinket összeszámoltuk és sem hiányzott egy drága főidézi Schillerből.

„A romok eltakarítása után most már az alkotó munka következik!”

Zajn Adar napján, márc. 9-én tartotta évi rendes közgyűlését a Budai Chevra Kadisa. A közgyűlés előtti istentiszteleten dr. Kiss Arnold vezető-főrabbi emlékezett meg emelkedett hangú beszédben a Chevra elhunyt tagjairól és közéleti nagyságokról, majd a Hitközség Fő-utcai tanácsstermében, melyet zsúfolásig töltöttek meg a Chevra tagjai nyitotta meg a Budai Hitközség vezetősége, a rabbinátus tagjainak és a budai zsidó intézmények vezetőinek jelenlétében a közgyűlést Bíró Géza min. tanácsos, elnök.

— Ezzel a közgyűléssel — mondotta beszédében — *befejezettnek tekinthetjük a Chevra úgynevezett szandálási korszakát és elérkezett az az idő, amikor az utánunk következő ciklusnak már nem a romok eltakarításán kell*

פסח של Husvétí árut az ismert kiváló minőségben, az idén is gyártunk.

A felügyeletet az egri főrabbi, főisztelendő **Schreiber Simon ur** gyakorolja.

A husvétí áru gyártásának rituális felügyelete még sokkal szigorubb, mint az egész éven át gyártott áru amúgy is nagyon szigorú felügyelete. E szigorú rituális felügyeletjes erejű biztosíték arra, hogy az áru és így különösképen a husvétí áru megbízhatóságához soha kétség nem férhet.

A husvétí árut tehát a legvallásosabb emberek is a legteljesebb bizalommal fogyaszthatják

FRANCK HENRIK FIAI R.-T.

Budapest, 113. pósfiafiók 5.

Telefon: *2-688-45

Óbudán 392 ház omlott össze és csak régi hajlékaak nyoma sem maradt. A többi repedezett, dűledezett és csak 90 ház maradt épen.

Istenhez való bensőséges könyörgés, fejezi be a leírást. Áldást ér József főherceg nádorra és fenséges nejére, *Mária Dorottyára* István főhercegre és a Koronacsalomra, kik segítséget nyújtottak a vészben A zsidó községre, mely minden erejét felhasználta, hogy valláskülönbőség nélkül segítse a szegényeket, áldást, a pusztulásból való felvirágzást. könyörög le.

A szép munka szerzője, a vallásos zsidó irócsalonnak jeles műveltségé fejlődött, ennek emlékére elítán büszke lenet az óbudai zsidó község

igazi, nagyszabású karitatív tervek megvalósítására.

— Abban az eredményben, melyet addig elértünk nagy része van a közgyűlésnek, mely oly igazi megértéssel támogatta munkánkat és melynek ezért mélyen átértett köszönetemet fejezem ki. De köszönetemet fejezem ki a chevra kiváló tisztviselői és orvosi karának, továbbá minden egyes alkalmazottjának, akik hivatásuk teljesítését nem tették függővé a javadalmazástól, hanem szívük egész lelkesedésével dolgoztak szent intézményünk fejlesztéséért. Nagy része van az eredmény elérésében annak a fegyelemnek, mellyel a chevra előjárói szükség szerint saját terveik elejtésével támogatták előjáró társaik terveit, ha úgy látták, hogy azok megvalósítása előbbrevaló és végül orozslánrésze van annak a szeretetnek, mely az elnök és előjáró társai között napról-napra jobban elmélyül.

— De mindenek felett — fejezte be beszédét Bíró Géza — része van munkánk eredményének elérésében az isteni gondviselésnek és ezért áldassék az Ő szent neve.

Bíró Géza nagy lelkesedéssel fogadott elnöki beszámolója után *Deutsch* Simon, a chevra titkára ismertette jelentésében az elmúlt év főbb mozzanatait. Meghatott szavakkal emlékezett meg az elhunyt tagokról, közöttük *Pick* József képviselőtestületi tagról, aki oly nemeslelkű adománnyal gyarapította a chevra vagyonát és *Pollák* Manó építész, képviselőtestületi tagról. Ezután rámutatott arra, hogy az elmúlt évben 180 temetésből 60 volt ingyenes; a szegények támogatására 14.000 pengőt, ingyenes kórházi gyógykezelésükre 2000 pengőt fordítottak. A funkció díjakat az elmúlt évben

már fizette a Hitközségnek a chevra és adósságából 50.000 pengő körüli összeget törlesztett. A Maros utcai kórház igénybevétele oly módon emelkedik, hála a kiváló orvosi kar nagyszerű hírnevének és a jó ellátásnak, hogy nemcsak Budapestről, és a vidékről, hanem a megszállott területről is tömegesen jelentkeznek a betegek, úgy, hogy ismételtelen kellett betegeket hely hiánya miatt elutasítani. A betegek 40 százaléka nem tarto-

zott a zsidó felekezethez. A *Zugligeti gyógyintézet* évadja is felülmutat minden várakozást. Ezt az intézményt egyre nagyobb mértékben veszik igénybe idősebb, pihenésre szoruló állandó lakók. A vallási követelményeknek a legteljesebb mértékben tesz eleget, különösen közismertté váltak az intézmény széder estéi.

A titkári jelentés után a közgyűlés az elnök lelkes ünneplésével ért véget.

Ami kimaradt a szürke könyvből

Nyolc év mulasztásai és hibái

Irta: HÁMOS GYULA

Előző cikkünkben már szóvátettük azokat a mulasztásokat, melyeket a hitközség vezetősége elkövetett az építési program végrehajtása alkalmával. Az előjáróság 8 évi munkájáról beszámoló szürke füzet „Az építés műve” c. fejezetében alkotásoknak kinevezett építkezéseket sorol fel, de nem említi meg, hogy a könnyelmű luxus építkezések — melyeket az angol fontkölesönből végeztek, — a hitközség adófizetőit 35 évig a kölesönt nyújtó angolok robotosaivá tették. Természetesen a kölesösszeg és kamatai a hitközség összes ingatlanaira vannak betáblázva.

Ezek az alkotások kettős célt is szolgáltak. Először, az előjárósági tagok neveinek márványtáblákon való megörökítését, másodsor a néhány kiválasztott és protekciós egyén keresethez juttatását.

Az építkezés kapcsán elrettentő például ez alkalommal felemlítjük a Csáky utcai templomot.

Hogy a Lipótvárosnak ennek az előkelő körzetnek valóságos érzelmű lakói méltó templomhoz jussanak, az előjáróság a Csáky-utca 3. sz. bérházat megvásárolta 2 milliárd 565 millió papírkoronáért, amely 205.200 pengőnek felel meg. Kérdezzük, — eltekintve az adás-vétel után valakinek kijáró közvetítői jutaléktól, — miért nem vásárolt, az előjáróság a templom felépítése céljára az Új-Lipótvárosban telket, melyet annak idején úgyszólván potom áron lehetett volna vásárolni...

Miután a bérház még nem templom, az udvari részt át kellett alakítani templomnak és a hozzátartozó helyiségekre, amely protekciós építkezés 214.393 pengőbe került a közületnek, nem számítva a tekintélyes külön adományokat, melyeket a templom berendezése és felszerelése céljából természetben és adományokban boesajtottak a hitközség rendelkezésére.

Budapest egyik legelőkelőbb negyede tehát úgy jutott templomhoz, hogy az előjáróság zseniális ötlete folytán vettek egy bérházat s hogy divatos szóval éljünk kombinálták egy elhibázott templommal, amely alkotás keretein 420.000 pengőbe került. Ez az alkotás pótimaháznak azt hisszük kissé drága reprezentáló templomnak pedig nem felel meg, mert a hibákról nemcsak a szakértők beszélnek hajmeresztő részleteket, hanem többek között a kápterok sem akarnak benne funkcióit végezni, kik a lehetetlen akusztika miatt a saját hangjukra nem ismernek rá. Melegebb idő alkalmával amikor az üvegtetőt kinyitják, az istentiszteletet gyakran zavarja a lakók vidám zongora játéka, de sebj, ez csak változatossá teszi a leinolást.

A valóságban így néz ki egy alkotás, melyre az előjáróság büszkén hivatkozik.

A font kölesönből sokkal több templomot lehetett és kellett volna építeni, mert a meglévők még mindig kevesek, s kultur termeket ahol az ifjúság a kávéházak és

obszurus gyűhelyek helyett ott-hont találhat lelki szükségletük kielégítése céljából.

*

A kórházi építkezésekkel kapcsolatban a Zsidókórházi ágyak számát 400-ról sikerült ugyan 670-re emelni, azonban mi nem a mennyiségben, hanem a minőségben keresnénk az eredményes alkotást. A kórházi ágyak létszámának megnövekedésével megfelelő tudású és hírv professzorokra is szükség lett volna. Egy Barona, egy Stillerre, egy Benediktre.

Ez alkalommal szóvátesszük, hogy a kórházakban folyó tudományos működésről tudományos intézetről, és statisztikáról beszámoló *Évkönyv* kiadása — dacára annak, hogy elhatároztatott, — még ezideig nem jelent meg. Vajjon ki, vagy mi akadályozta meg a megjelenését?

A *szociális építkezésnek* nyomát se találjuk, bár alkotásnak van beállítva a szürke könyvbe. Szeretjük volna olvasni, hány rituális népkönyhát, melegedőt, tejeszót, hajléktalan otthont stb. stb. állítottak fel, mert a zsidóság körében — sajnos — nőttön nő a nyomor, így mind több és több a hajléktalanok és ellátatlanok száma, de hát ez nem szívügye az előjáróságnak.

Amikor *zsidó iskoláknak meg kellett szünnie*, mert a tanulók száma évről-évre apad s amikor a kultuszadó behajtása céljából évente 40—50.000 esetben kell adó-behajtási eljárást indítani, megdöbönt az a könnyelmű gesztus, amelyért az előjáróságot a szűkségtelen luxus építkezés vádjá jellemzi.

A *hitélet és kultusz ápolása* terén kifejtett alkotó munkából a következő kellemetlen tapasztalatokat vontuk le a nyolc év munkájából, ami szintén kimaradt a szürke könyvből.

A templom látogatók száma 44.000 főre emelkedett, tehát az adót fizetőknek csak 75 százaléka, a pesti zsidóságnak pedig 25 százaléka megy nagy ünnepeinken templomba. Rettenetesen elszomorító számok. A templom látogatók

Stühmer-féle שוק פסח csokoládé

a budapesti orth. rabbinátus felügyelete alatt. Kaptható mindenütt. Viszonteladók az eredeti hechser másolatát kapják.

Gyár: Budapest, VIII. kerület, Szentkirályi-utca 8. szám.

1936 évben imaszékbérleti díjak, imaszék kezelési díjak és imaszék átirási díjak fejében 175.822 pengőt fizettek. Itt találjuk a magyarázatát a statisztikai elszomorító számoknak, mert a 180.000 hittestvér közül több 10.000 a magas ülésberek miatt nem megy a templomba. Éppen ezért más politikát kel-

lene a nagy ünnepi ülésberek tekintetében folytatni. Egyenesen megbotránkoztató, hogy még maskir-re sem engedik be azokat, akikben ily alkalommal egy negyed órára felébred az a lelkiismereti érzés, mely nem tagadja meg a zsidósághoz való tartozandóságát.

Áttérések epidémiája

Irta: BERÉNYI SÁNDOR dr.

Nemrég az egyik felekezeti lap hosszú cikket közölt egy úgynevezett szenzációs kikeresztelkedésről. Az olvasó méltán kérdezhetette, hogy célirányos-e ezt a szennyezett annyira kitergetni, van-e ennek a zsidóságra nézve erkölcsi haszna s hogy az undor mellett, mely a jóérzésűeket eltölti, nem nagyobb-e a demoralizáló ereje az ilyen hírlapi cikkeknek, nem kapnak-e bátorítást az ingadozók a visszatartozító eselékmeny utánzására?

De ha már a megtörtént eseményt — nem a kitérést, hanem a káros hatású hírlapi cikket — elhárítani nem tudjuk, hatásának ellensúlyozásául foglakozzunk mi is általánosságban az elpártolás kérdésével és adjunk kifejezést elgondolásainknak ebben a — sajnos — mindennaposnak mondható esúnya kérdésben.

Vallási felfogás dolgában a művelt emberek igen eltérően gondolkozhatnak, de fősabályként áll előttünk, hogy a hittel való csere-bere nem valami tiszteletet ébresztő tevékenység. Ha a válásvaltoztatás minden érdek nélkül, azonban nem is tiszta meggyőződésből történik, csak a jellem gyöngeségét állapítjuk meg még abban az esetben is, ha az illető fél az eddigi vallásának tételeivel nem értett egyet, mert ilyenkor mindenki azt tartaná az egyedül korrektt eljárásnak, hogy a felekezetét meggyőződés nélkül elhagyó és felfogásának megfelelő más felekezetet nem találó egyén felekezeten kívül állónak deklarálja magát.

Egészen kivételesen előfordulhat, hogy valaki meggyőződésből hagyja el azt a hitet, melyben született s melyben ősei is nevelkedtek. A fontos az, hogy az újonnan választott hit mindenben fedje elveit és a konvertiát semmiféle anyagi vagy más érdek ne

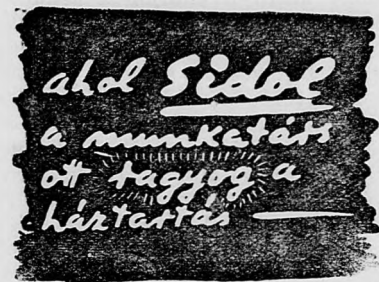
vezesse új vallásának megválasztásánál.

Vannak azonban egészen rendkívül súlyos esetek, amikor a hitben megtántorodott ember olyan dilemma elé jut életviszonyaiban, hogy hajója két sziklafok közé kerül és bizonyos elhatározásra van kényszerítve, mely tiszta meggyőződésével nagyon is ellenkezik. Ezt meg lehet érteni, ha megboosítani nem is tudjuk, ámbár a megértést a közmondás szerint rendszerint követi a megbocsátás. Természetesen áll ez a ítéletünk mindenkire egyaránt, akár a zsidóból lesz valaki keresztény, akár keresztényből zsidóvá.

Lenézésünk kísérí azt a gyöngye jellemet, aki egy jobb falat kenyérért vagy, mert az uralkodó valláshoz való tartozás néha kellemesebb, egyszerűen üzleti alapon cselekszik.

Ámde undorral telik meg lelkünk és megvetés tölti el szíveinket, ha olyan egyének hitehagyását halljuk, akiknél minden meggyőződés ki van zárva, akik bőségesen duskálnak olyan földi javakban, melyeket számukra nemesak zsidó szüleik szereztek meg, hanem ők maguk is jólétüket esetleg kizárólag zsidó felekezeti pozíciójuknak és ezen kapcsolat alapos kihasználásának köszönhetik.

Amint látjuk, többféle lehet a rügője az elpártolásoknak. Egy kalap alá venni mégsem lehet őket, még azt sem tehetjük meg, érthető okokból, hogy bojkottot, megtorlást hirdessünk, ezt legfő-

jebb gyakorolhatjuk adott esetben némán és feltűnést nem keltve. Nem is az a fontos, hogy az elpártoltakkal szemben milyen magatartást tanusítunk. Ezzel legföljebb érzelmeinket juttatjuk — néha céltalanul — kifejezésre. Sokkal súlyosabb a probléma, hogyan lehet gátat vetni ennek a romboló jelenségnek lábai elé.

Két módja van ennek. Az egyik a belső társadalmi. A közösség tartson számon minden egyes lelket, törődjék velük a lehetőség szerint, ne hagyja sorsára. A szerető fölkarolás erőt ad mindenkinek és azt a tudatot kelti benne, hogy a hittestvéri összetartozás nem frázis, hanem élő valóság, melyre számítani lehet. Úgyis azt a hírünket keltik — sajnos, majdnem teljesen alaptalanul —, hogy túlságosan támogatjuk egymást. Ez ugyan nem bűn, de hárnk fogják, válják valósággá, ma inkább mint valaha.

Legyen minden hitközségben külön előljárója, szerve ennek a kérdésnek, vizsgáljanak meg alaposan minden egyes esetet és csinálják meg azt, ami lehetséges, hogy mindenki érezze a testvéri szeretet melegét és erejét. Ha minden egyes esetben nem is lehet segíteni, de enyhíten fog hatni már az a tudat is, hogy meg vagyunk szervezve és számon tartjuk juhainkat. Minden közösségben van egy vagy több erre alkalmas vezető, aki anyagilag független és idővel is rendelkezik a legszebb szociális munka elvégzésére.

A másik módszer kifelé kell,

SCHLESINGER IZIDOR rabbi úr szigorú felügyelete alatt

PESZACHI כשר של פסה אמילר למהדרין

palack és kannatej, továbbá mindenféle tejtermék állandóan kapható és megrendelhető összes fiókjainknál és orthodox izr. viszonteladóinknál.

Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ m. sz.

Budapest, XI., Horthy Miklós-út 105-113.

Telefon: 158—840.

hogy megnyilvánuljon a bennünket körülvevő társadalmi rétegekkel szemben. Talán nem is túlzás az a föltevés, hogy a zsidóságot a többi népektől merev dogmatizmussá fejlődött szokásai és ezen szokások túlsúlyossága választotta el mindig. Ez az aprólékosságig menő és a zsidó embert éjjel és nappal kísérő, az élet minden, a vallástól teljesen távol álló formák és szokások helyesek lehettek az ókorban, szükségesek voltak talán később és más népektől vagy felekezetektől való megkülönböztetésképpen, kétségtelen azonban, hogy a haladással együtt nemcsak elveszett minden létjogosultságuk, hanem egyenesen ártnak és gyűlöletet támasztanak.

Igaz, az antiszemitizmusnak sok más forrása és tényezője is van, de az eredendő hiba mégis az elkülönülés, melynek következtében a többi nép a zsidóban mindig „más”-t látott, aki magát a többiekkel azonosítani nem engedte. Akaratlanul is volt ebben az elzárkózásban valami sértő fölényeskedés. Így keletkezett az ellenérzés, mely lassanként gazdasági okokkal is gyarapodott, holott ezek észrevehetőek sem lettek volna, ha a zsidóság nem úszik a víz felszínén, mint a beöntött ásványolaj.

A külsőségekről részletesen írtam e lap hasábjain a „Mimikri” című cikkekben, a vallásiakról pedig a *Hagyomány* címűben. Ma már nehéz évszázadok (részben évezredek) hibáit jóvátenni, eltüntetni, de jobb későn, mint soha. És ha egy ilyen átalakulásba az egész zsidóságot egyszerre belevinni nem lehet, a fokozatos javulás nem maradhat el, ha a processus céltudatosan, tervszerűen történik. Ennek nyomán kell alakulni egy olyan atmoszférának, amely lassan esőkentén, talán megszüntetni lesz alkalmas a kitérés epidémiáját, melynek betegségi csírái voltaképpen magában a zsidóságban rejlnek. Meggyőződésem, hogy a feltűnő elkülönülés a népek nagy tengerében szintén oka az elpártolásoknak, holott ha a zsidó — a mimikri elv szerint — környezetéhez hasonlóan és vallását a maga tisztaságában és egyszerűségében gyakorolja, nemcsak az antiszemitizmus mesterséges okai omlanak össze, de a kitérés is megszűnik, melyek alapoka a zsidógyűlölet, mely elől a legtöbb kitért

menekülni próbál. Ime a circulus vitiosus: a rossz szokások szülik az antiszemitizmust, ez pedig az elpártolásokat. Szüntessük meg a furesza szokásokat, csökken a zsidógyűlölet és megszűnnek az elpártolások.

Külön fejezetet érdemelnek a modorbeli félszepségek, melyek nagyon sokat ártnak és végeredményben szintén sokakat távolítanak el a közösségből, főként olyanokat, akik egyénileg a zsidósághoz ragaszkodnak ugyan, de vallási tekintetben közömbösek. A pénzre alapított dolyfősség, ennek éreztetése, a másokon való felülkerekedés le nem csillapítható vágya, az ú. n. proccolás, az alantással szemben feltűnően éreztetett fölény, a tudomány lelkisínylese, az anyagi sikerből merített különös ittasság, a takarékoság hiánya, a kávéházakban való terpeszkedés, a mindenütt ott lenni akarás (kost was kost), a primőrök legelső élvezése, a feltűnő butonok és a nagyzás számtalan más jelei ezek mind csirái a zsidógyűlöletnek, ha nem is igazságosan, mert alapos szemlélet révén megállapítható, hogy ezek a hibák csak a felszínen látszó kisebb rétegnek a rút kinövésai. A zsidóság túlnyomó része ártatlan bennük és nem tehet róluk. Gondoljunk mindig az általánosítás gonosz veszedelmére, éljünk úgy, hogy önéreztettség és szerénység kísérje harmonikusan minden lépésünket.

Március 15.

A magyar szabadság hajnalhasadásának ünnepét lelkesedéssel, szeretettel és megihatottsággal ülte meg a magyar zsidóság is. Ugy a Pesti Izr. Hitközség Dohány-uccai főtemplomában, mint a Budai Hitközség Öntőház-uccai templomában ünnepi istentisztelettel emlékezett meg azokról a szent eszmékről, melyek március idusában öntöttek tette. A szabadság, egyenlőség és testvériség gondolata mindig megdobbantotta a magyar szíveket és ezektől a gondolatoktól a magyar nemzet valójában soha el nem tért a múltban és nem fog eltérni a jövőben sem. A világ arcát átforgató történelmi események, izgalmas vállként áll itt ez a kis, oly esúfosan megcsönkített ország el nem hernek jobbrafordulásában. Hivatásában, mely őt állította oda évszázadnyugati kultúrájé akarta söpörni és bizakodásában, hogy az a hálátlanság, mellyel a világ hivatása tel-

jesítésében elhullatot rengeteg vérért fizetett, egyszer mégis helyet fog adni a belátásnak és méltányosságnak. Ez ad erőt minden magyarnak a magyar sors elviseléséhez és ez ad erőt a magyar zsidóságnak is, hogy bizakodással és nyugalommal várhassa ki az a napot, amikor az elégtételadásból ő is megkapja a maga annyi munkával, akarással, odaadással és lemondással kiérdemelt részét.

A belvárosi Izr. Nőegylet közgyűlése

Március 6-án, d. e. 11 órakor tartotta a Belvárosi Izr. Nőegylet impozáns keretek között közgyűlését. *Havas* Miksáné elnökösszony magasszárnyalású megnyitója után üdvözölte a közgyűlést, valamint az intézmények képviselőit. *Berger* Vilma titkár előterjesztette az évi működésről szóló jelentést és a mérlegeket. *Dr. Barna* Károly kormányfőtanácsos, a Pesti Izr. Hitközség kultúrszakosztályának elnöke, a Nőegylet magas célkitűzéseit méltatta. A IV. ker. előjáróság képviselőiben *dr. Gosztleh* Ernő megbízásából *dr. Gellért* István szólalt fel, aki meglehangú szavakkal üdvözölte a közgyűlést. *Lunzer* Pál a pesti Szentegylet nevében köszöntötte *Havas* Miksánét, a szociális munka kipróbált harcosát és ígéretet tett, hogy a Nőegylet kulturális-szociális munkájában a lehetőség keretein belül mindig támogatni fogja. *Baracs* Marcellné, a Minosz elnökösszonya, a zsidóság izzó hazaszeretéről tett tanúságot. *Góth* Mária a Magyar Nőegyletek Országos Szövetségének üdvözlését hozta. *dr. Galambos* Jenő főtanácsos a hitközség képviselőtében biztosította a Nőegyletet a jótékonyági ügyosztály támogatásáról. *Dr. Varsányi* Géza az Orsz. Patronage Egyesület nevében szólalt fel, majd *dr. Simonyi* Simon ügyvéd, a Nőegylet volt ügyvezető igazgatója és ügyésze emelkedett hangon mutatott rá az általános szociális munkának preventív szükségességére. Titkár betérjesztette az elnökségi tagok indítványát, hogy *dr. Simonyi* Simont érdemeinek elismeréséért a közgyűlés örökös dísztagjává válassza. A közgyűlés az indítványt egyhangú lelkesedéssel fogadta. A Feministák Egyesülete és a testvéregyesületek nevében felszólaltak még: *dr. Fodor* Károlyné, *dr. Kahan* Niszonné, *Grünfeld* Miksáné, *Eichbaum* Morné és *Tenzer* Emilné. Az Ifjúsági Csoport nevében *Vajna* László elnök a közös munka fontosságát emelte ki és végül *dr. Deutsch* Ernő beszéde zárta be a felszólalók díszes sorát. A közgyűlés a Hísekegy áhítatos melódiájával kezdődött és a Himnusz magasztos hangjaival fejeződött be.

A VICTORIA SÖRÖZŐBEN V., Berlini-tér 5

TÓTH BÖSKE előadó művésznő és
LAKATOS VINCE cigányzenekara

Beszédek a zsidókérdésről

Megint a világhistoria lépéseinek dögése akasztja el a gyöngeszívű ember lélegzetét, megint a történelemformáló kozmikus erők dinamikája reszketteti meg a népek világrendjének tartó oszlopait és a szíveket remegő várakozás, hánykolódó kétség, aggodalom és reményesség, a bizonytalanság szinte fájó izgalma tépdesi, cibálja. Sir lelkünkben a fájdalom az emberiség elvesztett lelki egyensúlya miatt és befelé hulló égető könnyek siratják a béke angyalának végzetes szárnyaszegettését...

S a nagy világhistóriai kavargásban külön fájnak nekünk a hánytvetett zsidóság kegyetlen sorsfordulásai, a szörnyű megrázkódtatások, amelyekben értékeremtő szellemek és kezének alkotásai úgy semmisülnek meg, mintha csak káprázati képek lennének, amelyekben erkölse és igaza skapuluss nélküli negációinak úgy esnek áldozatul, mint a legszínesebb, legragyogóbb álomképek a dermesztő hajnali jéges szél tépázásainak. Nekünk, magyar zsidóknak is megvannak a magunk külön okai a kesergésre. Igaztalanul ítélnék rólunk. Beszűletünk és egzisztenciánkat megokolatlan gyanúsítások és alaptalan vádak alá vonják. Csoda-e hát, ha a nagy szédületben, az öntudatvesztő kábulaton át is, amelybe a világtörténelemek döntöttek bennünket, fel-felzisszenünk a magunk külön sebeinek sajtására is?...

Beszédek hangzottak el rólunk. Győrött és Szentesen. A győri beszéd ép úgy, mint tavaly a szegedi, vagy mint most a szentesi is, mindenek előtt megállapítja, hogy *van zsidókérdés*. Csakhogy ezt a megállapítást mint a konkluziót más és más premisszához fűzi a szegedi gondolatmenet, meg a győri is. A szegedi nagyjából így okoskodik: nagyon sok a jogosulatlanul bevándorolt zsidó, akik a törvényes korlátokat megkerülve szívárogtak be és ezért van zsidókérdés, ez okozza az antiszemitizmust. Ez ellen az állítás ellen jött a hideg és rideg statisztika, felvonnult a maga érzélgősségnélküli számadataival és kimutatta, hogy a premissza nem helytálló: *nincs komolyan számbavehető veszárgás*. Most aztán itt maradt a konkluzió

premissza nélkül, szabadon úszva a levegőben. Új premisszával kellett tehát alátámasztani, nehogy a hitelét veszítse. Ezt tette a győri beszéd. Körülbelül ezt mondja: A zsidóság részint különleges lelki diszpozíciójánál, részint a helyzeténél, részint pedig a magyar fajta közönbösségénél fogva aránytalanul nagy szerephez jutott a gazdasági élet bizonyos területein, aránytalanul nagyobb számban helyezkedett el a könnyebb és kedvezőbb kereseti lehetőségeket nyújtó foglalkozási ágakban, különösen a főváros kulturális és gazdasági életében, ami „a magyarság élettörekvéseivel nem mindig áll harmoniában.” Ez akadályozza a nemzeti erők teljes összefogását és ezért van antiszemitizmus. Ezen pedig csak a kérdés törvényes és tervszerű rendezésével lehet segíteni. Már most felvetődik a kérdés: a meglévő törvények tervszerű alkalmazásával, vagy új törvények alkotásával? Az első esetben további kell kérdeznünk: Ha vannak olyan törvényeink, amelyekkel meg lehetett volna akadályozni a zsidóság állítólagos aránytalan gazdasági ténfoglalását, a zsidóságot terheli a felelősség, amiért nem alkalmazták vele szemben ezeket a törvényeket? Sem a zsidóságot, sem mást, egyszerűen azért, mert a magyar alkotmányának a polgári jogegyenlőséget statuáló jogrendszerében ilyen törvények — tudunkkal — nincsenek. S különben is ha volnának, elképzelhető, hogy azokat eddig a zsidósággal szemben nem alkalmazták volna? Tehát új törvényeket kell alkotni? De mit jelentsen az ilyen törvényalkotás? Jelenlente „a nemzeti erők teljes összefogásának” biztosítását — amit épen a győri beszéd is reklamál, — ha ezek az új törvények azt a célt szolgálnák, hogy ellentétben a jelenlegi alkotmányunkkal, a polgárság egy részét a másiknak érdekében és javára jogaiban korlátozzák? S mit jelentene az ilyen törvényalkotás morális tekintetben épen azok szem-

pontjából, akiknek a védelmét szolgálnák? Mert melyik felet kell a másikkal szemben védeni? Nyilván nem az erősebbet, nem a tehetségeket. A tehetségek és képességek szabad versenyében melyiknek kell előnyt, „fört” biztosítani? Nyilvánvalóan nem annak, aki enélkül, egyenlő esélyek és lehetőségek mellett is biztosra veheti győzelmét a versenyben még akkor is, ha csak tehetségére és képességére támaszkodik is. Már pedig nem lehet senkinek sem célja új törvény alkotásával azt a hitet kelteni és alátámasztani, hogy a zsidókkal szemben a nemzsidó polgárok tehetőség és képességében hátrányban vannak náluk és mint „gyöngébb fél” törvényes védelemre és előnybiztosításra szorulnának. Ez semmiképpen sem szolgálná a magyar keresztény polgárság önértétét sem. Már csak azért sem hihetjük, hogy ilyen törvényalkotásra sor kerülhet. De nem hisszük azért sem, mert az ilyen törvény az általa megvalósított jogkorlátozással a zsidóságot „a nemzeti erők teljes összefogásából” kirekeszteni, a teljesjogú polgárokkal szemben, mint korlátozottjogú polgárokat a nemzet egységéből corpus separátumként kivenni, nemesak a nemzeti tradíciókkal, nemesak alkotmányunkkal, hanem az államrezonnal is ellenkeznek. Tehát a kicserélt premisszával sem vált a győri beszédben az antiszemitizmus és a zsidókérdés, mint konkluzió logikailag biztosabban alátámasztotta.

Ilyen gyöngeséget érezzük a szentesi beszédnek is. A már ismert s mindenütt olvasható okokon kívül az antiszemitizmus egyik forrását abban látja, hogy a zsidóság aránytalanul vesz részt a kulturális életben. Nem hisszük, hogy a szentesi beszéd azt akarná elhítenni, hogy a kulturális ok a gyűlöletre. Avagy talán azt akarná elhítenni, hogy a kultúra csak kis adagban hasznos, egy bizonyos fokot túl már káros? Így vagy úgy, mindenképpen gyöngé logikai alátámasztásu az ilyen megokolás. Azt a benyomást kelti, hogy nem a premisszán, hanem a konkluzión van a hangsúly. Mi nem reklamáljuk az antiszemitizmus javára az erősebb logikai fellépést, de nem nyugodhatunk meg abban sem, ha az igazságot és a törvényességet ilyen könnyű logikával helyezik az elfogultság vagy épen a gyűlölet ingoványos talajára. Az igazság és a törvényesség uralma lehet az egyedül biztos védelme a nemzet érdekeinek.

Spectator.

26 éve fennálló

BODNÁR

cég az összes RÁDIO típusokat díjtalanul bemutatja
Részlet Cseré
Vilmos császár-ut 60 Árjegyzék ingyen

MEINL kávé fogalom

PURIM

Írta: Dr. RUBINSTEIN MÁLYAS
szekszárdi főrabbi.

Böles és előrelátó cselekedet volt: megörökíteni Eszter történetét az utókor számára. Már akkor sok szenvedéssel terhes multra tekinthetett vissza Izrael. Az ő életében bármikor szomorú, sötét idők következhetnek be. Hadd mérítsen hát a végzettől netalán sujtott késő nemzedék vigaszt, bátorítást, biztatást Eszter történetéből.

A mostani nemzedékre különösen fájdalmas korszak köszöntött be. Már régen borús felette az ég, de itt-ott előtört a ború mögül a nap-sugár — s azt hitte, végül mégis ki fog derülni felette az ég. És egyszerre egy újabb ütés sujtott le rá, hámani idők újultak fel felette, ha más alakban is, de talán még fájóbban, mint amazok voltak. *Akkor testileg, most lelkileg, erkölcsileg akarják megsemmisíteni Izraelt.* — Szakasztott azt mondiák róla, amit Hámán mondott Izrael fiairól: „Van egy nép — mondotta Hámán — elszórva, elkülönítve a népek között... s az ő törvényei különböznek minden népétől”. S most is idegennek bélyegzik Izraelt ebben az országban. Idegen, mert nem keveredett az uralkodó nemzettel. Nem keveredett — vérbőlileg, de lélekben már régen, nemcsak keveredett, de eggyé vált, egvbeforrt vele. S a lélek az, ami az embert teszi, a lélek adja meg értékét. A vér belül eszorgedez az ember ereiben s annak minemősége legfeljebb a természetűdöst, vagy a terápist érdekkelheti. A lélek az, ami kifelé sugárzik s irányítja és határozza meg az ember cselekedeteit, érzelését, indulatát. S a zsidó lélek mindig hűnek, ragaszkodónak, odaadóan bizonyult a magyar nemzet iránt. A legutóbbi nagy háborúban is az arányszámot meghaladóan, mint a statisztika kimutatta, tízezer lelket számlált az önfeláldozó zsidó hősiesség.

Miért akariák hát őt e hazában idegennek nyilvánítani? Magyarul érez, magyarul gondolkozik, a magyar hazáé szíve minden dobbanása, a magyar hazáé nagysága, hatalma, dicsősége legszebb álma. — miért akariák hát őt a haza fiai sorából kiközösíteni? *Szent István a nemzetisékeket, a fajokat egybeforrasztó államtól alapított, abból a föltételekből indult ki, hogy a hazafiak érdekeiben nem a fajsága, hanem az érzelme, a lélek a döntő — s egy évezred Szent István felfogását igazolta.*

De Hámán terve meghiusult, kudarcot vallott a lelketlenség, amely meg akart semmisíteni egy népet, apraját, nagyját, gyermekektől, aszszonostól — s Izrael rendíthetetlen hűségű magyar fiait is meg fogja oltalmazni a gondviselő Isten a megaláztatásoktól, megbélyegzésekkel, szeretett magyar hazájában.

A zsidók vallási beolvadása

Írta: dr. RÓZSA IGNÁC

VI.

A világháború előtt a zsidóságban a vallási beolvadásnak sokkal több meggyőződéses híve volt világszerte, mint most. Akkor, bár a beolvadás vágya fajilag és vallásilag indifferens zsidóknál nagyobb volt, a tényleges vallási beolvadás sokkal ritkább. Ma kisebb a vágy, mert az utolsó évtizedek szenvedései az *indifferens*eket is a zsidó múltjuk *öntudatára hozták*; azonban a beolvadás a gazdasági és társadalmi kényszer következtében szinte *menekülésszerű*... *Hatvany* Lajos báró szerint, aki ennek a háború előtt beolvadó zsidóknak érdekes példája, a zsidó apának az a kötelessége, hogy keresztény gyermekeket neveljen. Azt állította azon az anketén, amelyet a Huszadik Század a zsidó kérdéssről tartott, hogy nem lehet sem testi, sem lelki kaftánban a gettón kívül járni. „Frakkot kell gyermekeikre ölteni zsidóim, hogy megjelenjenek előttetek a csukott ajtók és akadálytalanul vehessetek részt az emberiség minden munkájában.” Egy későbbi regényében a beolvadás vágyát alaposabban, lélektani alapon fejti ki.

Szeretném megkérdezni *Hatvany* Lajost, akit számos nagy érdemei

miatt a magyar irodalmi és művészeti életben és mint kiváló író is nagyrabecsülök, *nem revizálta-e* még azt az álláspontját.

Vajjon az a keserves két évtized, amelyben ezen nyilatkozat óta, mint zsidó szenvedett, nem járt-e rá, a nagyszellemű férfiúra, azzal a tanulással, hogy ő is hiába vetette le a láthatatlan kaftánt? Nem tapasztalta-e, hogy az ő származása olyan „charakter indelebilis”, ellensége előtt, amely áttör a legdivatosabb frakkon, amelynek zöngéje kihallatszik tőzgyökeres magyar beszédéből, kiárad a legpompásabb magyar irodalmi tanulmányaiból is? És ha frakk helyett díszmagyart ölt is, a párdacos mente alatt, nyúl-szívű zsidót lát az ellensége...

Nem tapasztalta-e, hogy amikor bírái előtt állt, jólszabott frakkja ellenére is destruktív zsidóként állt a közvélemény előtt? Nem tudja-e, hogy bűne miatt minden magyar zsidó, s főleg a kaftános szenvedett?...

Volt-e egyetlen magyar fórum, mely érdemül tudta volna neki, hogy már régen levetette a lelki kaftánt? *Volt-e valaki, aki betudta neki mentő körülményként, hogy mint író, az emigrációja alatt egy hatalmas hazaszeretettől ízzó könyvben állt ki az igazságtalanul megsemmisített magyar haza védelmére?* Volt-e valaki, aki felsorolta volna a magyar irodalom terén teljesített érdemeit, mint íróét, mint esztétikusét és főleg, mint minden fajmagyar tehetség Maecenását?

Nem tapasztalta-e, hogy neki még azt is bűnnek rótták fel, hogy a keresztény és fajmagyar *Ady* Endre útját, mint keresztelő Szent János, egyengette és fölségítette — az egész fajmagyar sajtó ádáz támadásai közepette —, a magyar Parnassosra?

Hatvany Lajos a legjobb értelemben vett, assimiláns zsidó, *elrettentő példa* lehet azok számára, akik azért térnek ki, mert azt hiszik, hogy gátlások nélkül jobban tudják szolgálni a nemzet ügyét. Az ő assimilációja nem kényszerből, hanem meggyőződésből történt. Talán a mai társadalmi nyomás alatt meg sem történt volna, mert azt viszont dicső-

SEL PESZACH CUKOR

az orthodox hecserre reflektáló hithű hazai zsidóság részére ez évben is

Központi Irodánk irányítása mellett készült. Ezt, a felragasztott

1938. évi dátummal

ellátott vignetták tanúsítják.

A cukor gyártása ez évben is a Selypi Cukorgyár Rt.-nél (Budapest, V., Zrínyi-u. 14.) történt, Silberstein Dávid váci főrabbi vallási főfelügyelése alatt.

Központi Bizo tségünk Rabbi-collegiumának vallási döntése szerint: az orthodox hívők csak olyan kereskedőknél szereshetik be SEL PESZACH CUKOR szükségletüket, akik üzletükben kizárólag ezen központi felügyelet alatt készült cukrot árusítanak, nehogy az esetleges elcserélésből vagy összekeveredésből vallási tilalomszegések keletkezhessenek.

Budapest, 1938. évi március havában.

A magyarországi autonóm orthodox Izraelita hitfélekezeti

KÖZPONTI IRODÁJA
(Budapest, VI., Eötvös-utca 19.)

rettől elmondhatjuk róla, hogy ő sohasem ült az antiszemita és a gúnyolódók táborában.

A régi boldog Magyarországon sok kiváló zsidót vezetett a magyarság meleg szeretete a válási beolvadásra. Tradíciói és nevelése nem akadályozták meg abban, hogy szinte szerelmesként vágyott beolvadni a magyar nemzetbe. Másutt ugyanígy a németbe, franciaiba, angolba. Ez a boldog szerelem azonban csak addig tartott, amíg világnézeti konfliktusok nem akadtak. Azonban itt is úgy van, mint a vegyesházasságban, a legelső nézet-, vagy világnézet-eltérés esetén, mindig az alacsonyabb családfát hánytorgatja az a fél, aki magát előkelőbbnek tartja...

Mindennapi jellemek azt mondják, hogy nem érdemes a zsidóságért folytonos megaláztatást tűrni; nem érdemes az előhaladás útját elzárni; nem érdemes egy elbánásba részesíteni magukat azokkal, akikkel már semmi közös szokásunk, tulajdonságunk nincs.

Azonban mi, akik a zsidóság tanait az Igazság egyetemes eszméinek tartjuk, szenvedni is tudunk érte. Mi azért féltjük a zsidóságot, mert féltjük az igazság uralmának eljövését. S bárhol e földön zsidók vagy nem zsidók küzdenek az igazságért tudva vagy nem tudva, a zsidó próféták eszméivel teszik azt. Ez a hit vigasztalja ugyan az eszmei zsidót, akinek maga az Igazság a fontos, de a hithű zsidó nem hisz abban, hogy az, aki az üldözött Igazságot, a zsidó vallást elhagyja, más elnyomó nép között küzdeni fog érte. Az már igaz, hogy az ilyen rendkívül ritka.

Mások azzal vigasztalódnak: Hulljon a férgese! Sajnos, az igazság az, hogy nemcsak a férgese hull le Izráel fájáról, hanem a gyűlölet orkánja szép, egészséges példányokat is lesodor...

Ilyeneknek tekintjük az írókat, tudósokat, művészeket. Ha ezek — neveket nem említünk — belátnak, hogy a legbuzgóbb nemzeti munkájuk ellenére is zsidóknak, sőt a zsidó zsidóknál még károsabbaknak tartják őket s visszaternének hozzánk: tehetségük új szárnyat kapna és erősítenék az ő elpártolásuk által meggyengült s így a támogatásnak jobban kitett zsidóságot.

Hány erős kar hagyta el a kor-

PURIMRA

mindenféle felvágottat,
virsliféléket rendelünk

Skrek Lipót rt.

orth. כשר szalámi- és
húskonzerv

különlegesség gyárában

VII., Dob-utca 27.

Telefon: 142-414, 145-370

amelynek gyártmányai
elismerten a legjobbak

**Különleges diszitett
felvágott tálaink minden
vacsora, összejövétel,
stb. sikerét biztosítják.
Vállaljuk különleges,
diszesszendvicsek készítését is.**

Fióközletek:

VII., Baross-tér 16,

V., Pozsonyi-ut 1.

VI., Nagymező-u. 50.

VII., Dohány-utca 56.

Központi Vásárcsarnok

Lerakatok

a város minden részében!

mányt, veszni hagyva a hajót sorstársaival együtt.

Sokan elhagyják mostanában Izrael hánykódó hajóját, mert félnek az elsüllyedésétől. A kishitűek! Ha hitük nem elég erős, a történelem kristálytükrében megláthatnák a valóságot. A népek oceanjába egymás után süllyedtek el a hatalmas dreadnought-ok és egy kis csónak pár gyöngye vitorlával, erős hitű zsidó férfiakkal tovább viszik a viharos hullámon. Izrael kormányosa maga az Úr! A vitorlákat az ő szolgálainak: Mózesnek és a prófétáknak isteni lehellelte hajtja a biztos révbe!

(Folytatjuk)

Vissza a földhöz!

Irta: FRIED IGNAC

E napokban két előkelő helyről is kijelentették, hogy zsidókérdés van. Nekünk tehát a közmondás szerint most le kell feküdnünk és tehetetlenül várunk, miként oldják meg a kérdést nélkülünk. A miniszterelnök úr még kijelentette, hogy Budapesten sok a zsidó. Fogadjuk el álláspontját és feltárva az okokat, keressük meg a gyógyítás módját is. „Azé legyen a föld, aki megmunkálja” — volt a földreform alapelve. Juttattak-e a földreform folyamán a zsidóságnak annyi földet is, ahová halottait eltemethesse? *Gazdasági iskoláinkban nem 5, de 1 százalék zsidó sincs.*

A személyes harcok helyett érezték előkelő vezetőink legsürgősebb lelkiismereti feladatuknak, hogy a miniszterelnök urat statisztikai érvekkel felvilágosítsák és kérjék, hogy elgondolásainak megfelelőleg nyújtson segítséget ahhoz, hogy hitsorsosaink a föld megmunkálását megtanulhassák. Tegye lehetővé, hogy megfelelő ellenérték fejében annyi földhöz juthassanak, amennyit családjajaikkal megmunkálhatnak. A zsidókérdés olyan megoldása megfelel szentesített törvényeinknek s nem lesz ártalmára falvainknak sem, amelyeknek lakói nem gyűlölik munkatársukat, bármilyen válású legyen is — ha csak erre nem izgatják. Ezáltal enyhít a főváros túlszűfoltóságán és munkájuk révén nem panaszlott kenyérhez jutnak hitsorsosaink. Ezért a munkáért megérdemelt megbecsülésben és szeretetben részesülhetnének vezetőink is.

HIREK

NAPTÁR

1938 március 16, szerda — Veadar 13, Eszter bőjtje — március 17, csütörtök — Veadar 14, Purim — március 18, péntek — Veadar 15 (Susan Purim, szombat bejöv.: 5.35) — március 19, szombat — Veadar 16 (heti szakasz: Cav, haftóra: Kóh omar Adonáj, szombat kimen.: 6.35.) március 20, vasárnap — Veadar 17 — március 21, hétfő — Veadar 18 — március 22, kedd — Veadar 19 — március 23, szerda — Veadar 20 — március 24, csütörtök — Veadar 21 — március 25, péntek — Veadar 22 (szombat bejöv.: 5.45) — március 26, szombat — Veadar 23 (heti szakasz: Sömini, újhold kihirdetése, haftóra: Vajhi dövar Adonáj, szombat kimen.: 6.45) — március 27, vasárnap — Veadar 24 — március 28, hétfő — Veadar 25 — március 29, kedd — Veadar 26 — március 30, szerda — Veadar 27.

*

— Egy zsidó iparos kitüntetése. Az Ipartestületek Országos Szövetségének Nagykanizsán tartott közgyűlése Kellermann Bernát, kecskeméti villanyserelési vállalkozót 50 éves működése után díszoklevéllel tüntette ki. Kellermann Bernátnak számos szabadalmazott találmánya van. A kitüntetett öreg iparos nemcsak Kecskeméten, hanem az egész Alföld szakkörében nagy népszerűségnek örvend. A kecskeméti iparkitüntetett öreg tagját s ezen közgyűlésen az izr. hitközség küldött-séggel vett részt.

— Húsvéti Manna-cikóriát ajánljuk a híthű háziasszonyok figyelmébe!

— A Magyar Izr. Nőegyletek Orsz. Szövetségének ápolónői és gyermekgondozó tanfolyamán a felvételek most vannak folyamatban. Jelentkezhet minden feddhetetlen előéletű leány vagy asszony 18–30 éves korhatárig. A tanfolyam 18 hónapig tart, az otthonban való bennlakás kötelező, kivételt csak nagyon indokolt eset képez. A havi ellátásdíj P 65, mely összegben lakás, élelmezés, fűtés, mosás stb. bennfoglalatik. Bővebb felvilágosítást az iroda nyújt — VII. Síp-utca 12. tel.: 141–919 — hova a kellőleg felszerelt kérvények is benyújtandók.

— *Felhívjuk igen tisztelt hölgyolvasóink figyelmét a Spitz Hermann cég (VII., Erzsébet-körút 34.) selyem és szövetáruházára.*

— A Leányvárház hangversenye. Rendkívül sikerült és művészi tekintetben igen magas színvonalú hangversenyt rendezett a Leányvárház nagy és előkelő közönség jelenlétében. A hangversenyen szereplő művészek közül elsősorban Bartók Bélát kell megemlítenünk, aki Bach zongoraversenyét játszotta nemes egyszerűséggel. A zseniális művész a közönség tombolva ünnepelte. — Wanda Luzzato, a kiváló, olasz heggedűművész Rachmaninov, Rimsky-Korsakov és Hubay egy-egy művét interpretálta virtuóz technikával, Maurice Eisenberg, a kitűnő francia csellista, Flesch Ella, a népszerű operanékeső és a női vonósnézők szerepeltek még a hangverseny műsorán Somogyi László biztostezésével.

— Az Izraelita Szünidei Gyermektelep Egyesület megkezdte az idei nyaraltatás előmunkálatait. — Az egyesületnél máris sok szülő jegyeztette elő gyermekét nyaraltatásra. Nehéz feladat hárul ez évben az egyesületre, mert a jelentkező nagyszámú gyermek üdültetéséhez hiányoznak anyagi eszközei. Azért már most kéri az egyesület áldozatkész jövevőit, hogy gondoljanak az elsatnyult, vérszegény fővárosi gyermekekre és a nyomor enyhítésére szánt adományokat juttassák el az egyesülethez, hogy a beköszöntő nyár alkalmával friss levegőhöz és bőséges táplálékhoz juttathassák eseneség pártfogoltjait. — Adományok küldhetők az egyesület irodájába (VII., Síp-utca 12, földszint), az Angol-Magyar Bank, a Magyar Általános Hitelbank, vagy a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank főintézetéhez.

— Magyar könyveket kér a jeruzsálemi magyar kivándorlók szövetsége. A jeruzsálemi Magyar Kivándorlók Szövetsége arra kérte fel szerkesztőségünket, hívjuk fel olvasóink figyelmét arra, hogy igen sok magyar kivándorló van Jeruzsálemben, akik magyar könyveket szeretnének olvasni és ezért kéri a közönséget, hogy nélkülözhető könyveiket küldjenek el a Szövetség könyvtára részére. — Szerkesztőségünk szívesen átveszi a könyveket továbbítás végett.

Rózsa Vera hangversenye. Rózsa Vera a kiváló fiatal énekeső máre. 19-én fél 9-kor tartja ária- és daltestjét a Zeneművészeti Főiskolában.

— ANGOL ELŐKÉSZÍTŐ ISKOLA: London NW 3. Regents Park Schools. Telefon: Hampstead 6428. 5. Maresfield Gardens NW 3. (fiúk részére). 110 Finchley Road (leányok részére). Előkészítő fiú- és leányiskola. Előkészít nyilvános iskolák részére. Otthon a különböző iskolákat látogató gyermekek részére. Sportok. Héber oktatás. Szigorúan köser. Számos újabb siker. Prospektust kívánságra küld Mrs. A. Schindler. — Felvilágosításokat szolgál a Zsidó Élet kiadóhivatala. Tel.: 136–361.

— A Magyar Zsidók Pro Palesztina Szövetsége március 23-án, szerda este 8 órakor tartja évi rendes közgyűlését VI., Andrassy-út 67. szám alatt. Beszélnek: dr. Patai József, dr. Löw Lipót (Szeged), dr. Roth Emil főrabbi (Győr), dr. Kahan Niszon, Szegő Béla, Mahrer Arnold, Gádor Pál, prof. Heller Bernát és prof. Donáth Gyula. Vendégeket szívesen látnak.

— Miért szaporodnak a m. kir. osztályorszájték vevői? Mert mindenki tudja hogy sokan nyertek nagy összegeket és lettek ezáltal gazdagok. Az is köztudomású, hogy e közkedvelt intézmény állandó állami felügyelet és ellenőrzés alatt áll, tehát feltétlenül megbízható és minden egyes sorsjegynek egyforma a nyeresí esélye! — Hivatalos árak: egész 28, fél 14, negyed 7, nyolcad 3.50 pengő mindenütt az országban. Az új megjavított sorsjáték április 9-én kezdődik.

— A régi Purim-bálok romantikáját eleveníti fel a Pesti Izr. Hitközség Belső Erzsébetvárosi Ifjúsági Csoportja, mikor f. hó 19-én, szombaton este a Hitközség színházában levő Goldmark-teremben reprezentatív táncestélyt rendez. A rendezőség dr. Földes Imre bálelnök vezetésével mindent elkövet, hogy e reprezentatív megnyilvánulás méltó legyen az Ifjúsági Csoport eddigi tevékenységéhez. A bálíroda meghívóigénylések és belépőjegyek előreváltására egész nap inspekción tart a MIEFHÖE Jegykezelőség Rákóczi-út 51. sz. alatti helyiségében. — Telefon: 132–132.

Bemutatásra kerül Budapesten

a Keren Hajessod két csodás héber hangosfilmje

„Az ígéret földje“

„Épül az ország“

A zsidó országépülés heroikus munkája tárul a néző szeme elé. A zsidó jövő biztató záloga ez a két film. Hely és idő közlése, valamint jegyek a Pro Palesztina Szövetségben (Andrassy-út 67.) Tel.: 124-575, 128-489

— Avigdor Hamméri ünneplése. A Magyar Cionista Szövetség és a Magyar Zsidók Pro Palesztina Szövetsége együttes rendezésében ünnepelte márc. 9-én Avigdor Hamméri költőt, jubileuma alkalmából. Dr. Miklós Gyula elnök megemlékezett a költő életútjáról, majd üdvözölte a Petőfi Társaság kiküldöttait Dr. Feleky Sándort és Szatmári Istvánt, a Kisfaludy Társaság képviselőitében megjelent Mohácsi Jenő dr.-t és Dr. Rubinyi Mózes, a Pen Club kiküldöttjét, majd Dr. Patai József méltatta Hamméri költői és emberi értékeit. Dr. Feleky Sándor néhány meleg szóval tolmácsolta a Petőfi Társaság üdvözlését. H. Patai Éva néhány Hamméri verset mutatott be saját fardításában nagy hatással. Fleisch Imre operaénekes két gyönyörű Hamméri kompozíciót adott elő Kelen Hugó művészi zongorakíséretével. A közönség ünneplése közben lépett dobogóra Fenyves Lóránd hegedűművész Hubermaun palesztinai zenekarának egyik kiváló tagja, aki a költő tiszteletére két zsidó darabot adott elő.

— Zájen Ádár Kecskeméten. Hagyományos bensőséggel ünnepelte március 9-én a dr. Szigeti Mihály elnöksége alatt álló kecskeméti izr. Szentegylet Mózes születésének és halálának évfordulóját. A minaha-ima keretében dr. Borsodi József főrabbi mély hatású beszédében áldozott Mózes szellemének, majd felavatta és megáldotta az egyet új tagjait. Este a hitközség kultúrtermében évi rendes közgyűlést tartottak, melyen dr. Szigeti Mihály elnök a Szentegylet támogatására hívta fel a híveket. A közgyűlést népes társasvácsora követte, melyen dr. Schönberger Dezső választmányi tag nagystílusú beszédben fejtegette a mózesi tanok jelentőségét. Utána dr. Donáth József hitközségi elnök és dr. Borsodi József főrabbi a zsidó önértékről és összetartásról mondtak nagyhatású beszédet. A vacsora rendezése körül Barna Somané, Fleischmann Gábor, Katz Miklós, Leitner László, Szilágyi István és Steiner Lajos fáradoztak a legnagyobb sikerrel.

— A dunaföldvári Makai Emil Ifj. Kultúresoport Vasvári István szerzői estet rendezett a szerző személyes részvételével Vasvári István, a fiatal zsidó költő-nemzedék tehetséges tagja megérdemelt sikert aratott. Gottlieb Ignác vezetésével zajlott le a jól sikerült est, amelyen Somogyi Boriska, Fein Márta és Traub Imre szerepeltek.

Milyen legyen a zsidó munkaközösség?

Irta: DÉNES BÉLA

II. közlemény

Előző cikkemben vázoltam a megalakított, de nem működő Mezei Mór Munkaközösségek, röviden MMM szervezetek elvi megfontolásait s fölhívtam mindenkit, akinek egy ténylegesen működő zsidó munkaközösség létezése fontos, jelentkezzen. Azóta néhány hét telt el s az érdeklődés várakozáson felül nagy. Ám a megalakulás, illetve működéskezds nehézségei sem kisebbedtek, pedig az idő elmúlik, a zsidóság politikai s gazdasági helyzete napról-napra bonyolultabb és súlyosabb s minden valószínűség szerint olyan törvényes intézkedések elé nézünk, melyek minden bizonynyai nem könnyítések tartalmaznak majd. Az utolsó óra utolsó percében mindennél fontosabb a zsidó munkaközösség megszületése s éppen ezért folytatom a munkaközösség szervezetének felvázolását.

Maga a MMM nem egyesület, hanem munkaközösség. Azt jelenti ez hogy a munkaközösség tagjait egyedül a közös eszmény megvalósításáért végzett munka kapcsolja össze, melyre magukat tudatosan előkészítik s az eszmény megvalósulásáig annak érdekében állandó és intenzív munkaáldozatot hoznak. Résztvevő tehát csakis az lehet, aki a célok érdekében tényleges munkát végez s ennek elmaradása esetén részvétele önmagától megszűnik. A MMM célja röviden az, hogy tudatosítsák és elmélyítsék a zsidóság szellemi és testi életét. Szellemi sikon törekedniök kell a zsidóság Istenhitének és etikus magatartásának megerősítésére, testi sikon pedig be kell illeszkedniök a természet örök harmóniájába, magukra kell

vállalniök a szociális embermivoltból folyó köteleességeket, azaz: örökös és állandó harcot kell folytatniök a zsidó és továbbmenően a magyar széles néprétegek életének s sorsának javításáért, emberivé válásáért.

Mindebből következik, hogy a Mezei Mór Munkaközösségeket nem lehet sem országos, sem felekezeti intézményhez hasonlítani, minthogy nem részletekölök elérését akarják, hanem a zsidóság teljes átférmálására, átalakítására törekszenek s átfögő eszményekért harcolnak. Az MMM szervezetek akarják kitermelni, fölnevelni azt a szociális tartalommal telt, alapos képzettségű s egységes felfogású zsidó vezetőréteget, melynek nemlétezése miatt oly végzetesen szomorú jelenlegi helyzetünk. Ennek ódiumát pedig kénytelenek vagyunk apáinkra, a mai zsidó közélet megeremtőire áthárítani. Mert amennyire jogos a mai zsidó közéleti rendszer támadása, annyira igaz az is, hogy a támadás egymagában még nem elég és sajnos, kénytelenek vagyunk beismerni, hogy a pesti izraelita hitközség jelenlegi rendszert nem is lennénk képesek leváltani egyszerűen azért, mert ennek a rendszernek évek kitartó munkájával sikerült az értékes elemeket minden zsidó közösségi munkától elriasztani. Eppen ezért a MMM szervezete azokat foglalja egybe, akik a magyar zsidó közösség hivatott vezetőivé lehetnek, származzanak egyébként bármilyen társadalmi osztályból, üzzenek bármilyen foglalkozást. Egyedüli kritérium, hogy meglegyen bennük a szociális lelkiismeret és munkakészség. Az ilyen emberek eddig jobbjára egyedül állottak s vívták küzdelmeiket, a zsidó munkaközösség most alkalmasint összefoglalhatja őket s erős támasztékot nyújthat. Mindez azonban nem zárja ki azt, hogy a

UTLEVÉL KÉPEK
azonnal

2 db rendelésnél darabja

FOTO PÁRISI 48 fill.

PÁRISI NA GyÁRUHÁZ-ban

BERLITZ NYELVISKOLA
The Berlitz School of Languages

IV., VÖRÖSMARTY-TÉR 2. I. em. TELEFON: 187-469.
Óvakodjon az érdeklődő közönség MÓDSZERÜNK
után z s i t ő ! Fiókiintézetünk nincs

Mezei Mór Munkaközösségek ne nézzenek minden más mozgalmat abszolút objektíven, előítéletmentesen. Ezenfelül közösséget ne érezzenek minden olyan mozgalommal, mely rokon célkitűzésekkel dolgozik s az ilyeneket tőlük telhetőleg ne támogassák. Azonban az *MMM* szervezetek soha, semmiféle párt, vagy más érdekért önállóságukat, szervezetüket, munkájukat föl nem adhatják s idegen célok szolgálatába sosem állanak.

Hogy a zsidó munkaközösség feladatának megfelelhessen, okvetlenül szükséges, hogy szigorúan meghatározott *munkaterv* alapján dolgozzék minden csoport. A munkaterv azonban nem merev, az élettől távoleső célkitűzéssorozatok, hanem a mai idők összes problémáit felölelő s szem előtt tartó *gyakorlati s elméleti munkák*. Az elméleti munka mindig szem előtt tartja a zsidó munkaközösség legfőbb célkitűzését: a zsidó közösség hivatott vezetőregének kitermelését. Ennélfogva foglalkozik a zsidó szellemiség kialakulásával, mibenlétével s összes problémáival, amelyek természetesen lehetnek kizárólag valásiak is. Foglalkozik a zsidóság történelmi, gazdasági és szociális, valamint nevelési problémáival s külön vizsgálat tárgyává teszi mindezen problémák magyar vonatkozásait. Legelső megoldásra váró feladatát a magyar zsidóság helyzetének, multjának s jövőjének, az új zsidó nemzedék nevelésének, pályaválasztásának súlyos kérdései kell, hogy képezzék. A legintenzívebben kell foglalkozniok a magyar zsidóság szellemi, erkölesi és anyagi helyzetének javításával s a legsürgösebben *össze kell állítaniok a zsidó tehetségka-*

tasztert, hogy kiváló s tehetséges ifjaink el ne kallódjának.

Igen fontos munkaterület a zsidó népi elemek korszerű s hivatott felkutatása (zsidó mult, etnográfia, szociográfia, zsidó zene, művészet, stb.), valamint *mindazon foglalkozások problémáinak alapos elemzése, melyekben zsidók nagyobb számban vesznek részt*. Ezzel kapcsolatosan, a zsidóság átrétegződésének céljából, föltétlenül szükséges új munkaterületek föltárása s ép ily fontos, hogy a Palesztinával kapcsolatos kérdésekkel azok nagy jelentőségéhez mérten foglalkozzanak.

A gyakorlati munka részben már a fönt vázolt elméletiekből következik. De ez még nem elég: be kell kapcsolódnia a zsidó ifjúsági szervezetek életébe, állandóan ismertetni s hirdetni kell szóban és írásban a zsidó munkaközösségek céljait, intenzív érintkezést s munkakapcsolatot kell tartani hazai nemzsidó munkaközösségekkel s végül meg kell teremteni, illetve be kell kapcsolódnia más államok irányú zsidó intézményeinek munkájába. Hozzá kell még tennem azt is, hogy az *MMM* szervezetek működése s munkája teljesen nyílt, sőt, a

FÜSTÖLT LIBAMELL

orth. kóser, kg P 2.80, comlbal P 2.50
chomecz zsír P 2.50, Husvétii zsír P 2.70,
liba szalami P 3.—, 5 kg vételnél franco
Heisz, Debrecen, Simonfi-utca 5 szám.

zsidó munkaközösségek állandóan arra törekszenek, hogy munkáságuk a legszélesebb nyilvánosság előtt is ismeretes legyen, mert ezzel nemcsak zsidó, de nemzeti érdekeket is szolgálnak.

Ezekben adtam meg a zsidó munkaközösség kereteit, nem térvén ki olyan fontos és lényeges részekre, mint a tagok fölvétele, csoportok alakítása, stb. A *Mezei Mór Munkaközösségek* szervezeti szabályzatának megalkotói mindezt alaposan megvitatták s lefektették. Most már csak a munkának, az életnek kell megindulnia. Szinte fölmérhetetlen nagy munkát, nyugodtan állíthatom, évtizedes munkasorozatot jelent mindez. Hosszú évek kellenek csak ahhoz, hogy a jelenlegi magyar zsidóság pontos helyzetképe kezünkben legyen. Azt is tudom, hogy mindehhez pénz, pénz és pénz kell. Mégis, hiszem és remélem, hogy mikor annyira égető minden egyes testvérünknek e problémák megoldása... nem, még az elindítása is, akadnak majd olyanok, akikben fölébred a lelkiismeret s nekilátnak a dolognak, munkával és — pénzzel is.

Szeretném, ha a *Zsidó Élet* hátsóoldala hamarabb beszámolhatnék a zsidó munkaközösségek első valóban véghezvitt munkájáról.

— Dr. Halpert Salamon előadása Szigetváron. Az Izr. Nőegylet meghívására dr. Halpert Salamon tapoeai főrabbi előadást tartott Szigetváron a Kaszinó zsúfolásig megtelt termében „Zsidó szellem az emberiség szolgálatában” címmel. A háromnegyed óras előadást feszült érdeklődéssel hallgatta végig a másfelekezetű hallgatóság is. Előadása végén lelkesen megtapsolták Halper dr.-t, akinek dr. Berend Béla főrabbi mondott köszönetet értékes előadásáért.

STREINITTER GYULA vas réz, acélbutor és sodronyágybutor érzem. Speciális autogénhegesztő, tűzhevelők, kályhák, záruk, redőnyök készítése és szakszertű javítása. Vendéglátók csak 1. kivételben, kimondottan új anyagokból.

Budapest, VII., Dob utca 45. Tel.: 143—152

BETEGTOLÓ.

és önhajtású kocsiok nagy választékban. Kőlcson és SIESTA BETEGTOLÓKOSIRAKTÁR Budapest, Damjanich-utca 49. Telefon 144—793 Kérjen árjegyzéket.

Két érdekes könyv:

BENAMY SÁNDOR:

Európától- Ázsiáig

Henri Barbusse előszavával
Ára egészvászonkötésben P 3 20

NAGY ANDOR:

Tavasz Várádon

Regény a fiatal Ady Endre életéből
Ára egészvászonban P 4 80

EPOCA

Nagy szerencsében részesülhet
ha nálunk vesz részt az

osztálysorsjátékban

Főnyeremény szerencsés esetben

700.000 pengő

88.000 sorsjegy 44.000 nyeremény

Rendeljen tehát mielőbb sorsjegyet

WEISS BÉLA és Társa

bankház főelárusítóknál

BUDAPEST, WESSELÉNYI-U. 18.

Sorsjegyek árai osztályonként:

Egész 28 P, fél 14 P, negyed 7 P.

Huzás ápr. 9-16! szeptember 12-ig

Telefon: 142—388, Szombaton zárva.

Védelem a szegény

Válasz Dr. Berényi Sándor „Ad vocem zsargon“ cikkére

Tiszteletteljes érdeklődéssel olvasom állandóan a Zsidó Életben Berényi Sándor dr.-nak a zsidóságot purifikáló, nevelő és kritizáló cikkeit, mert minden sorából, ha dorgál is, szeretetet érzek kisugározni és minden gondolata oda irányul, hogy hibáink lefaragásával külsőleg és belsőleg csökkentse az antiszemitizmust. Ennek érdekében legutóbb a zsargont, azaz a jiddis nyelvet akarja halálra ítélni.

Kénytelen vagyok a szegény meghurcolt jiddist megvédeni, mert a sok tárgyilagos és biztos jóindulattól sugallt fejtegetés közt ezúttal egy kis önantiszemita elfogultságot és a realitások figyelembe nem vételét vettem észre.

Mindenek előtt kijelentem, hogy a jiddisnek nem propagátora, csak védelmére akarok lenni, mert magam hebraista beállítottságú vagyok, aki azonban ezt az óriási áldozatot, hogy minden zsidó tanuljon meg egy környezetében használatlan sémi nyelvet, nem is kívánhatom. De ép ezért nem ítélném halálra a jiddist, ezt a galutviszonyok által kitermelt szurrogátumot, mely jórészt héber szavakat tartalmaz, melynek felépítése, ha nem is a pontos német grammatikához idomul, ha a jó németnek kínos is hallgatni, mégis a héber nyelv szellemét őrzi. Pl.: „Schwer is zu sajn a jid“ a német szórendi szabályok alapján botránys, de teljesen megfelel a logikus és remek héber grammatikai szabályoknak: „Kase lihót jehudi...“

Hogy a jiddis nyelv szülője az antiszemitizmusnak? Ha ez így volna, azonnal és örömmel elhagyhatnók, milyen egyszerű is volna! De, sajnos, még csak részlegesen sem okozója az antiszemitizmusnak, hiszen a sokkal mélyebb gyökerekből táplálkozik: faji, gazdasági, vallási, izlés és gondolkodásbeli eltérésekből és főleg abból a politikai tényből, hogy a zsidóság elvesztette hazáját. Ne áltassuk magunkat, népek közt mindig mindig volt, van és lesz gyűlölködés, a német utálja a franciát, a magyar a csehét, de mindegyik minden másikkal jobban a zsidók-

ért. Mert védtelen, kiszolgáltatott préda. Ha antiszemitizmusról beszélünk, csupán erről a gyűlöletpluszról lehet szó és ezt leszerelni csak erősebb, zsidóbb zsidósággal lehet, nem pedig meglévő védőbástya feladásával, ha az nem is olyan elegáns, csak olyan, amint a szétszórt nyomorúságos helyzet teremthetett. De véd-és ez a fő!

Nem elegáns a jiddis? Hát a budakeszi sváb dialektus elegáns? A svábnak nincs olyan irodalmi háttere, mint a jiddisnek, nincsenek költői, mint Morris Rosenfeld és Perez, nincs olyan magasnívójú szintársulata, mint pl. a vilnai, sőt semmije sincs, mégis ragaszkodik az idiomájához, mert szétszórtatásában csak ebben találja meg népi kiélési formáját és kapcsolatát anyaországához, melytől elszakadt.

Azt sem mondhatjuk, hogy a jiddis csunyán hangzik. (Ezt megjegyzem semmilyen nyelvre, különösen

irodalomira nem volna szabad mondan!) Egy jiddis népdal bűbájosa tud lenni, egy anekdota csupa szellem, a novella árasztja a stílus kifejező erejét, a dráma jiddisül csupa dübörgő erő. És mindez más nyelvre lefordíthatatlan, minden íze, zamata kárbavész, ha megpróbáljuk még németre is áttenni. A jiddis nem germanizáció, inkább germanizálhatatlan.

A zsidó szétszóródás oly nagy-mértvű és sajnos, napjainkban annyira növekszik, hogy nyelvileg képtelenség követni. Van sok olyan zsidó család, melynek tagjai annyi országba szóródtak szét, ahányan vannak. Már most a következő generáció, a fiatal unokatestvérek pl. milyen nyelven levelezzenek egymással, mikor az egyik amerikai, a másik spanyol, a harmadik hollandus, a többi ki tudja milyen iskolába jár? Eredetileg, a szétszéledéskor, minden családtag konyított többé-kevésbé a jiddishez, józanság volna-e tehát a jiddis kidobni? Sőt a szülőknek arra kéne törekedni, hogy ha ők már nem is tudtak jól jiddisül, legalább azt a pár szófoszlányt, amit társalgásukban használtak, átmentsék gyermekeikbe, hogy a törzszsidósággal el ne veszítsék a kapcsolatot. Ép a napokban olvastam, hogy egy zsidó emigráns, szívében tele fájdalommal, egy óceánjárón bajtársakat keres. Találomra tört jiddis nyelven megszólít 4 utast és leírhatatlan örömmel állapíthatta meg, hogy 4 közül 3 megértette őt. Erő van a jiddisben, hagyjuk csak!

Vagy ha valaki egy kiáltványt, egy könyvet akarنا írni a világ összzsidóságához, zavarba jönne, milyen nyelven tegye azt? Az összes dispora-nyelvekre fordítsa le? Ugyebár lehetetlen? Rájön, hogy a legpraktikusabb azt jiddisül megírnia, mert a zsidóság zöme mégis csak érti, 30–40 százaléka pedig beszéli ezt a nyelvet. A cionizmus, az úgyhíber renaissance gondolatát — ugyancsak a jiddis útján terjesztették, a Palesztina-munka propagandistái ugyanúgy szónokolhatnak jiddisül Varsóban, mint Newyorkban, Johannesburgban, mint Budapestben.

A jiddis sohasem akart a héber konkurense lenni. Nem tudom.

Az osztálysorsjáték

jóteknony, új vérkeringéshez, gazdasági fellendüléshez vezet

Nem szabad csüggedni, hanem mindig remélni, minden alkalmat megragadni, hogy az életkedvet, önbizalmat, a reménységet erősítsük! Most ismét itt az alkalom! **Április 9-én** kezdődik az új osztálysorsjáték. Ezren és ezren lettek gazdagok egy sorsjegy által. **Próbálja meg!** Közel 10 millió pengőt sorsolnak majd ki ebben a sorsjátékban. Nyerni csak annak lehet, kinek sorsjegye van! **Rendeléseket pontosan gondosan és diszkrétén teljesítenek az összes budapesti és vidéki főárusítók.**

A sorsjegyek hivatalos ára osztályonként:

Egész 28 pengő	Fél 14 pengő	Negyed 7 pengő	Nyelvad 3 1/2 pengő
-----------------------------	---------------------------	-----------------------------	----------------------------------

Mindenkinek és mindenegyes sorsjegyenek egyenlő a nyerési esélye!

A szerencse változó és forgandó

— de azt is keresni kell!

Az összes bel- és külföldi kabát-, kosztüm-, ruhaszövet- és selyemujdonságok beérkeztek. Ezen cikkek legjutányosabban beszerezhetők az olcsóságáról előnyösen közismert

SPITZ HERMAN

cégnél, Erzsébet-kört 34.

— Saját ház —

Szombat és ünnepnap zárva.

Férjhezmenendők és nősülendők fordulásnak bizalommal a huszonhétosztendje feennálló Nagy Jenő házassági irodájához, Budapest, Rákóczi ut hatvanegy. Telefon. (Dizkrét, cégjelzéstelen levelezés.)

honnan veszi *Berényi* dr., hogy a jiddis szerep kap a templomokban? A liturgia nyelve mindenütt a héber (kivéve a német és angol reformzsinagógákat), a Tórát, Haftórát, Megillát mindenütt eredetiben recitálják. Legfeljebb a magyarázat, a szöveg értelemhez való közelhozása történik jiddisül, ezt megörömmel üdvözljük. Legyen az bárminő nyelv, ami átértést és átérzést közvetít, beesülést érdemel. Bizony a jiddis volt olyan jó tolmács, mint bármelyik európai nyelv, mert míg nagyanyáink (kiket héberre nem tanítottak) a „Cenerenet” és a „Tehinekat” olvasták, tényleg ismerték a hetiszakaszok, az imák tartalmát, modern hölgyeink pedig, akik felhúztak orral eldobták a jiddist, a mindmáig sem kaptak ezeknél a népkönyveknél jobb, de még megközelítően sem oly jó szövegeket európai nyelveken. Innen van az, hogy a *zsidóság belső tartalmáról, szépségéről fogalmuk sincs.*

Mélységesen igaz, hogy a belső tartalom, a tízparancsolati morál, a bibliai etika a zsidóság értéke és lényege, nem pedig a formák, hagyományok és szokások. De legyen valaki mégolyan kultúremler, be kell látnia, hogy ezt a lényegét, ezt a magot a formák, a hagyományok, a szokások és a nyelv hatalmas szövevénye őrzi burok gyanánt. *Ha megsemmisítjük a burkot, elvész a mag.* Vagy talán azt mondhatná valaki, hogy így szóródik szét a mag? Az egyistenhitet, a zsidó szellemiség magvát kitűnően terjesztik a keresztény misszionáriusok, hiszen magvában és erkölcsében a kereszténység, sőt az iszlám sem egyébként zsidóság és terjedésük zsidó diadal. Kár volna tehát a zsidóságnak rég elavult misszióteóriák miatt öngyilkossá lennie.

Az teljesen különálló probléma, hogyan tegyük a templomi liturgia héberjét a tömegek számára érthetővé és élvezhetővé, ennek fejtegetése túlnőne egy szerény jiddisvédő cikk terjedelmén és keretein, csak egy ténny szögeznek le: *a templomi héberhez ragaszkodnunk kell, ha az élő héber nyelv tudását egyelőre nem is tudjuk elérni.*

De a zszargont csak akkor dobjuk ki, ha a héber lép a helyébe. Ez az idő ügyis eljön, lassan a templomok úgyszólván át fogják térni az élő szefard kiejtésre, majd rájönnek, hogy az egyre növekvő palesztinai héber irodalom milyen speciális értékeket termel és épen az intellektuális elemek lesznek ennek a termelésnek örömteljes élvezői. Majd rájönnek,

hogy érdemes héberül tanulni Achad Haamért, Bialikért, no meg a Bibliáért is. *Ez az irányzat jön, akár akarják a zsidóság mai felelős vezetői, akár nem.*

Akkor aztán, ha eljött a héber, a zszargon, mint ki jól végezte kötelességét, feledésbe mehet. De egyelőre még éljen, még feladatok várnak rá.

Bat Ami

Síremléket Kecskeméti Vilmosnak

A hitvesi kegyelet öröködi Is-tenben boldogult *Kecskeméti Vilmos* sírhalmán, *de a köznek is vannak kötelességei* a nagyszerű tollú újságíró, a jó magyar ember, a buzgó zsidó emlékeztetőnek fenntartása, megörökítése iránt, aki agyával, lelkesedésével és hűségével gazdagon megteremte a felekezeti élet ugarát. Nem volt üzletember, még kevésbé jó kalmár, nem is akart az lenni. Nem adta bérbe tollát, nem hagyott hátra anyagi javakat gyógyuló családjá számára, melynek otthona az ő második temploma volt. Az első a zsinagóga, melyért meleg szívvel, önzetlenül küzdött utolsó lehelletéig. Fölötte érdemes arra, hogy a *zsidó közélet lerója iránta érzett háláját*, s hogy a síremléken, melyet hamvai fölé szántunk nyoma legyen annak a nagy elismerésnek, mely olvasói táborát életében annyira eltöltötte.

Bizalommal fordulunk a magyar zsidósághoz, segítse elő azt

az óhajításunkat, hogy

KECSKEMÉTI VILMOS

hírlapíró, a „Zsidó Élet” alapítója és szerkesztője sírhalmát mielőbb díszíthesse az ő munkálkodásához és a felekezet halálához méltó síremlék.

Budapesten, 1937 október hó.

Dr. Berényi Sándor ügyvéd, író,

Cserkúti Engel Györgyné,

sz. Lázár Franciska író,

Dr. Friedmann Ignác

m. kir. kormányfőtanácsos,

Dr. Feleki Sándor író,

a Petőfi Társaság tagja,

Gerő Ödön hírlapíró,

Jánosi Engel József

m. kir. udvari tanácsos,

Katona Gyula

ny. kir. műsz. igazgató

Dr. Kriszhaber Adolf

a budai izr. hitközség elnöke

Dr. Patai József

a „Múlt és Jövő” szerkesztője

Ujabb adományok:

Krausz Franciska

1.— P

Eddig befolyt adományok: 537.— P

A zsidók emancipációja Magyarországon*

Irta: Dr. STEIN ARTÚR

Az 1867: 17. tc. emancipálta a zsidókat, az 1895:42. tc. recipiálta a zsidó vallást. Ezzel a zsidó — mint az első nem keresztény vallásfelekezet — törvényesen is bevett és elismert vallásfelekezet lett.

Valójában ugyanis már ezen törvényeket megelőzően számos oly intézkedés volt hatályban és még több olyan gyakorlat alakult ki, amelyekből megállapítható, hogy sem az 1867:17., sem az 1895:42. tc. nem statuált új jogot, nem teremtett új helyzetet, hanem a jórészt ténylegesen megvolt jogállapotot törvényesítette.

Igy már 1785. évben az ú. n. *Sistematica gentis Judaicae regulatio*-ban engedélyezte II. József, hogy zsidók hitközséget létesítsenek, iskolákat alapíthassanak, magasabb tanintézeteket látogassanak, jobbagy telkeket bérelhessenek, ipart űzhessenek, céhekbe felvétessenek,

lőszert és salétromot árulhassanak, kardot hordhassanak. Az 1790. országgyűlés 38. t.-c.-ben kimondotta, hogy a zsidók abba a jogállapotba hagyassanak meg, amelyben 1790. jan. 1-én találtattak, ami által a II. József engedélyezte fenti kedvezményeket törvény erejével ruházták fel. Az 1807. I. t.-c. megengedi, hogy a hadseregbe újoncokul zsidók is felvehetők legyenek az 1808:6 t.-c. 3. §-a az újoncállítási kötelességeket a zsidókra is előírja. Az 1840:15. t.-c. — a váltó törvény tekintettel van a

Síremlékek

a legolcsóbb árban

Löwy-nél Budán

II. Fő-u. 79. Tel: 151-581.

Főközlet és telep III. Bécsi-út.

A trolleybusz indulási állomásától 2 percnvire

zsidó ünnepekre is. Az 1840:20. t.-c. a zsidó felekezet lelkészeti anyakönyvvezetési joggal ruházta fel. Ugyancsak az 1840. országgyűlés engedte meg, hogy — a bányavárosokat kivéve — a zsidók az országba bárhol megtelepedhessenek.

Jogok ezek, amelyek eddig csak a bevett és elismert vallásfelekezetekhez tartozókat illették meg.

1846. június 22-én kelt legfelsőbb elhatározásával V. Ferdinánd király elrendelte, hogy a zsidók által évenként fizetendő volt 13.754 bécsi forint 47 2/5 krajcár türelmi adót, amely időközben 2.626.627 forintra szaporodott fel, 1.200.000 forintra mérsékeljék és ezen összeg lefizetésével ezt a királyi adót megválthatónak és kiegyenlítettnek nyilvánította, a jövőre nézve pedig a türelmi adó teljes eltörlését rendelte el.

Ezzel nemcsak súlyos teherrel szabadította meg a magyarországi zsidóságot, hanem azokra kizárólagosan csak a zsidókkal szemben fennálló, őket a bevett és elismert vallásfelekezetektől megkülönböztető

egyik kivételes intézkedést is megszüntette.

Az izr. vallásúak emancipációját Zábráczy József egri püspök javaslatára többen sürgetik már az 1790/91. országgyűlésen is. 1839-ben Pestvármegye utasította követét, Dubraviczy Simont, hogy a zsidó vallásnak a törvényesen bevett vallások közé való iktatását és a zsidók egyenjogúsítását javasolja az országgyűlésen.

Dubraviczy Simon 1840. márc. 9-én a kerületi ülésen javaslatot terjesztett elő a zsidó vallás elismeréséről és a zsidók egyenjogúságáról. Az alsó tábla el is fogadta a törvényjavaslatot, amelyben a türelmi adó törlését sürgeti és ajánlja, hogy a zsidókat a nem-nemesek jogaiba részesítsék. A főrendek elvben helyeselték az alsó tábla állásfoglalását, azonban a fokozatos haladást tartva szem előtt, a javaslatot nem fogadta el teljes egészében és így csak az 1840:20. t.-c. szövegezésében emelkedett törvényerőre. — 1843-ban újra szóbekeült a zsidók ügye az országgyűlésen. folytatjuk

szájból megy belé. De most látom, hogy egy lírai versem gondolatát írom itt meg. Ha életrajzomat alaposan ismerni óhajtja, olvassa el, kérem verseimet. Lektözelezt tisztelegző *Palágyi Lajos*”. Amikor a költőnek megmondottam, hogy én is életrajzi adatait is kíváncsian küldött is egy igen kimerítő, mely kéziratban birtokomban van. Sajnos a szűke szabott terem miatt az igen érdekes biográfiát nem közölhetem.

Ez a finom lélekre valló övallomás egyuttal rámutatott arra is, hogy írói sikerire nem tudták feledtetni a sok nyomort és küzdelmet, mely osztályrészeül jutott.

A költő Óbecsén született 1866-ban. Atyja tanító volt az ottani zsidó iskolában és irodalommal és filozófiával is sikeresen foglalkozott. Számos jeles paedogógiai cikket látott napvilágot. Anyai részről papi családból származik. Nagyatya *Seelenfreund* ismert kassai rabbi volt. Öt éves volt a kis Lajos, amikor atyja Temesvárra került tanítónak. Itt sem maradtott sokáig, mert a sors egyik helyről a másikra vetette s a család a kenyéért való küzdelemnek keserves éveit élte végig, Abauj-Szeptsibe, majd Kassára, innen meg Szikszóra végre pedig Budapestre került a sokat hányódott hét tagból (öt gyermekkel) álló család. Vándorlások és nyomorgás között élte a fiatal éveit a költő, akit e mellett még évekig tartó súlyos kórság is gyötört. Tizenkét éves volt a Budapestre való költözködésük idején. Atyjának állása nem volt s a családra a megpróbáltatásoknak még keservebb évei vártak. Az érzékeny lelkű, leginkább ágyban betegeskedő kis Lajosnak szíve vezért a család küzdelmeinek és nyomorúságának láttán. Ez a sok szenvedés örök nyomokat hagyott költészetén, s legszebb dalaiban vissza-visszatér sötét gyermekkorára. Ezt a mélységes fejdalmát legmeghatóbban adja vissza az *Oh, én családom* feliratú vers, melyből néhány szép strófát ide iktatok:

*Örök küzdelem, nyomor volt életünk,
Egy percnyi jólét sem jutott*

*nekünk
Oh, nem volt soha lábaink alatt,
Melyen megálljunk, egy csekély*

*alap.
Ide-oda bujdosunk, vándoroltunk,
Mint pelyheket, úgy hanyt-vegett*

*a sorsunk.
Védtelen árak voltunk a világon —
Oh, én családom, drága jó családom,
Anyám, tudom, nem bírod már a*

*harcot,
A sok vész, mely fölötted elvi-*

*hartzott,
Kaján örömmel összezúzta élted,
Oda vagy, oda, oh te drága féltett.
Csak értünk, kik lehullunk nem-*

*várva,
Csak értünk, kik lehullunk nem-
sokára,
Fonnyadt levelek, száraz őszir ágion —*

és bélyegalbum árjegyzékét érdeklődőknek bérmentve küld
ABONYI JENŐ bélyegkereskedése, Budapest, IV., Váci-u. 48. szám. Telefon: 186—336.

Emlékek

Írta: FELEKI SÁNDOR

(22)

Palágyi Lajos

II.

Ezernyolcszázkilencvenben egy hosszabb cikksorozatot írtam „Magyar zsidók írk és tudósok” címmel. Ehhez kértem *Palágyi* Lajostól életrajzi adatokat. Az akkor még csak huszonhárom éves írónak már elismert költői neve volt. Kérésre a következő vallomást küldötte, mely most először lát napvilágot. Az érdekes, s a költő lelki világát kitérő cikk így szól:

„Beesés felszólítására, hogy állítsam össze életrajzadataimat, melyeket a zsidó felekezetű magyar írók gyűjteményében feldolgozni kíván, nagy habozással nyúlok a tollhoz, mert csaknem a lehetetlenséggel határos, amit tőlem követel. Mert mindenekelőtt életem szűkölködik „adatokban” s egész eddigi pályámat jellemezhetném e három szóval: „Születtem és élek”. Továbbá azt hiszem, hogy az igazi életrajzi adatokat még csak ezután fognak következni, mert még egy-két teendőm van ebben az életben s ha a jó ég megengedi, meg is fogom tenni azt, amit akarok. Még meg kell jegyezmem azt is, hogy egyáltalán nem átlatom magamat egyéniségem helyzete iránt s nem álszerénységből mondom, hogy alapos kéteyleim vannak aziránt, vajjon egy fiatal lírikus élete érdekelné találja az olvasót. De habozásom legfőbb oka az, hogy a lírai verzió életrajza rendszeren nem külső körülményekben van, ha-

nem lelki világának fejlődésében. Ez a lelki világ, ez a lelki életrajz pedig benn van a versekben. Ha tehát ön, igen tisztelt uram, eddigi életrajzomat ismerni óhajtja, olvassa el, kérem, verseimet (oh, a követelő versiről) Ami a lírikus életében nagy esemény, az mások előtt többnyire csekélységnek látszik. Valami mélyen meghatja szívét s árny borul a lelkére. Lehet ezt prózában megmondani? Lehet-e elbeszélni évek gondjait, nyomorúságát? Lehet-e hosszú évek tépelődéseit „adatokba” foglalni? Lehet-e a lélek forrongását elreferálni? Lehet-e pontos krónikát írni azokról az ezer meg ezer élményekről, amelyek az érzékeny, hevíülő, idealizmusra hajlandó kedélyt ilyené vagy olyanná formálják? Azért mondom, olvassa el verseimet. Aztán a lírikus nem cselekvő i ndividualitás. Nála a cselekedet az érzés. Az ő aktivitása odáig terjed, hogy verset ír. Mihelyt kilép a való életbe, a hareba, úgy érzi magát, mint a virág a fagyban. Hazája az ábránd és irtózik a sivár való érintésétől. S midőn fentebb azt mondtam, hogy egy-két teendőm még hátra van, bizony szintén csak olyan szellemi teendőket értettem. Mert az emberek közt praktikus teendőket végezni, uram, higgye el, nem poétának való. Olyan idegen az a légkör neki s csak mu-

Bélyeg

Oh, én családom, drága, jó családom

*S ti többiek, mi többiek mindnyáján
Szétszórva tengünk a rideg*

*világban,
Kitaszítottak, árvák, proletárok,
Ránk vár a poshadt országtűi érok.
Sírunkat szelvéz, vihar, eső ássa,
Bücszátónk lesz ebek csaholása
S dermedt szibbadtság lesz az örök
ádom —*

Oh, én családom, drága, jó családom!

*Magam elé tekintek mereven,
Könnyekre szomjas izzó két szemem.
Valami összenyomja torkomat,
Tán zokogás az, ami fojtogat?
Göröcsös rohamtól elszorul a keblem
És sírni, sírni, sírni volna kedvem.
Egy könnyre csak, csupán egy
könnyre vágyom! —*

Oh, én családom, drága jó családom!

Iskolába sohasé járt a költő, részben szegénysége, részben tartós betegsége miatt, mely legtöbbször ágyhoz kötötte. Maga erejéből sajátította el nem minden napi műveltségét, otthon, a dohos kis szoba falai között. Egyetlen tanítója a nála négy évvel idősebb Menyhért bátyja volt, aki később világhírű bölcsész lett. Egyik pesti középiskolában tanárkodott, majd a Kolozsvári egyetemen a filozófia magántanára. A forradalom után *Palágyi* Menyhért Németországba költözött, a lipesei egyetem tanára lett és három kötetes bölcsészeti munkájával nagy nevet vívott ki magának. 1925-ben halt meg Darmstadtban. A Hitler-aera bekövetkeztéig minden évben halála napján a németországi filozófusok nagy gyászünnepellyel rótták le kegyeletüket sírjánál. De térjünk vissza költőnkhez. Már 14 éves korában hozták az előkelő lapok, mint a Vasárnapi Újság, Fővárosi Lapok és más folyóiratok poemáit s csak ez úton jutott abba az anyagi helyzetbe, hogy magának egy verstant vásároljon.

A fővárosban egészen elhagyottan, pajtások nélkül, mondhatni a beteggyaban s az utcákon nevelkedett fel s megismerte az élet minden nyomorúságát. De ezek ösztökölték őt munkásságra és versei, melyek általános tetszést arattak, már 16-ik életévétől kezdve sűrűn jelentek meg az említett lapokon kívül a Magyarországi, és a Nagyvilágban, az Ország-Világban. Pesti Naplóban, Nemzetben és más előkelő lapok hasábjain. De ez a szorgalmas munkásság s a kritikusoknak magasztoló bírálata sem szerezte meg neki a mindennapi kenyeret. Vidékre ment nevelőnek, majd a Pesti Napló belső munkatársa lett, igen szerény fizetéssel. *Wlassics* Gyula akkori kultuszminiszter is felfigyelt a költő szép alkotásaira s előbb vidékre elemi iskolai tanítónak nevezte ki majd, amikor a költő akit semmiféle iskolába nem járt, saját szorgalmából tanári képesítést nyert, a budapesti Csalogány-utcai tanítónököpözben helyezte el mint tanárt. De a poéta lelke sok

irodalmi sikere mellett is, csak bús verseket tudott termelni, mert lelke nem bírta feladni az átéltszomorú, küzdelmes éveket. A lapokban mind sűrűbben jelentek meg nagy tetszéssel fogadott költeményei s egymásután adta ki verses köteteit. Ezek a *Küzdelmes évek*, *Komor napok*, *Magányos úton*, *Bibliái emlékek*, *Nemzeti dalok*, *Új költemények*, *Magyar állapotok*, *Deres*, *Parittyja*, *Hangulatok*, *Válogatott költemények*. Vallásos verset is igen sokat írt a felekezeti lapokban. Ily irányú a *Bibliái emlékek* és *Az ifjú szerzetes*, mely utóbbit az Akadémiai a Karácsonyi díjjal koszorúzta.

A hazafias költészet terén is igen szép sikereket aratott. A *Nemzeti dalok* verses kötetének egyes költeményeit iskolai hazafias ünnepélyeken sűrűn szavalták az *Anyaföld* époszát pedig a Nádasy-díjjal tüntette ki az Akadémia, kiemelve a meleg, hazafias érzést, mely az egész munkán végig vonul. A Petőfi Társaság is a huszonegy éves költőnek juttatta az aradi vértanuk szobránál elszavalandó költeményére kiírt száz aranyos pályadíjat. Ezen odáját évről-évre nemcsak az aradi vértanuk szobránál, de az egész országban sűrűn és lelkesedéssel szavalták október hatodikán. Ezen hazafias munkássága után nagy feltűnést keltett, hogy a kommunizmus után, 1920-ban a kultuszminiszter fegyelmi alapján megfosztotta őt tanári állásától és nyugdíjától s ezen fegyelmi vizsgálat alapján a Petőfi-Társaság is kizárta tagjai közül. Hogy mi is volt a fegyelmi eljárás alapja, titokban maradt.

Nemcsak a költőt, de barátait is, mélyesen lesújtotta a tragikum. A sors haláláig üldözte a költőt. Menyhért bátyjával, akihez oly odaadással ragaszkodott, összekülömbözött s a két szerető testvér egymással többé sohasem érintkezett. Egyetlen, Menyhért nevével 18 éves fia, akit az ég kiváló tehetséggel áldott meg, 1921-ben, amikor külföldi egyetemre utazott, Győrött agyhártyalobot kapott és másfél nap alatt meghalt. Az ügyis megtört atyja imádott gyermekét már csak a győri közkörház halottas házában látta viszont. De a sors még tovább üldözte. Szépséges, művelt és bájos egyetlen leánya súlyos, idült bajba esett, s abból nem is gyógyult ki. A költő most már csak rehabilitációjáért küzdött. A kultuszminisztérium, illetve *Klebsberg* Kunó gróf miniszter nyugdíját újból folyósította, ami azt bizonyítja, hogy vétsége nem volt a legsúlyosabbak közül való, de azt a forró vágyát, hogy a Petőfi Társaság ismét tagjai közé iktassa, nem bírta elérni. Pedig ő egyre azt hangoztatta, hogy nem akar ezzel a megbélyegzéssel sírba szállni. Szóval, körlevelekkel iparkodott igazát bizonyítani, de a Petőfi Társaság-beli barátai nem merték újból tálal ajánlani, mert ha titkos válasz-

tással, elutasították volna, ez még jobban megtörté volna lelkét.

Utolsó éveinek versei és kötetei mind szomorúbbak, sötétebbek és elkeseredettek lettek. A pessimizmusnak komor felhői ültek meg azokat. Végiglapozva ezen munkáit, úgy érezzük, mintha feketébe öltözött, zokogó, panaszoló gyászolóknak lennének e versek. Hogy a poéta még 1933-ig bírta tövisszorosuját hordani, azt csak hitvesének, ennek a páratlanul önfeláldozó, eszes, nemeslelkű és nagyszerű asszonynak köszönhetette, aki állandóan iparkodott a lesújtott költő lelkébe hitet, reményt önteni. Ott pihen a farkasréti zsidó temetőben. Sírkövére legjobban illenének egyik versének e sorai:

*Életem célja nem a dal volt.
De rab valék, nem volt terem.
Lelkem örök eszméért harcolt,
S a dal volt minden fegyverem
Karom lankadt volt és tehetlen,
Daloltam, mert mást nem tehettem,
Mig vérem hajszolt küzdeni.*

(folytatjuk)

GYORS HIRDETÉSEK

E rovatban egy szó 10 fillér, vastagabb betűvel 20 fillér, *legkisebb hirdetés 10 szó*. Leghelyesebb a hirdetés szövegét levélben, a hirdetés árának megfelelő összegű levélbélyegben a kiadóhivatal címére beküldeni.

FÉRJHEZMENNE 50 éves ur-asszony, kinek jól jövedelmező üzlete van, 50–60 éves nyugdíjas uriemberhez. — Leveleket „*Gyermek nem akadály*” jelígre a kiadóba kérek.

NAGYMŰVELTSÉGŰ, *diplomás* urileány férjhezmenne 36–40 éves, szintén jó állásban lévő, vallásos uriemberhez. — „*5000 pengő*” jelígre a kiadóba.

MEGISMERKEDNÉK esinos urileánnyal *házasság céljából*. — Leveleket „*18–20 éves*” jelígre a kiadóba kérek.

HARISNYÁKAT kifogástalanul stoppol háznál és otthon, rendkívül olcsón: *Krausz, Péterffy Sándor-u. 7., III. 8.*

LIBACOMB *füstölve, orth. kóser, elsőrendű P 2.20, Libaszalámi P 3.—, Libaszir P 2.40. — 5 kilogram vételnél franco. — Schwarcznál, Debrecen, Pásti-utca 2.*

VALLÁSOS *házvezetőt* keresek beteg feleségem mellé, ki minden munkát vállal. Levelek: „*Éves bizonyítvány*” jelígre a kiadóba.